

PISA

prófverkefni

LESSKILNINGUR

Dæmi um spurningar sem notaðar eru í PISA prófum. Þessi verkefni eru dæmigerð fyrir verkefnin sem notuð eru til að meta lesskilning í PISA.

Endurbætt útgáfa

Menntamálastofnun 6. janúar 2017

Efnisyfirlit

Um lesskilningsverkefni PISA.....	3
Flokkun spurninga	4
R040: Tjad vatn	8
R077: Flensa	13
R081: Veggjakrot.....	19
R088: Vinnuafl	23
R099: Plan International	28
R100: Lögreglan	32
R110: Íþróttaskór	36
R119: Gjöfin	41
R216: Amanda og hertogaynjan	51
R234: Starfsmenn	59
R236: Nýjar reglur	61

Um lesskilningsverkefni PISA

Í þessu riti er að finna safn prófspurninga sem voru samdar fyrir PISA prófið árin 2000, 2003 og 2006. Þetta eru spurningar sem hafa verið gefnar út af OECD sem dæmi um prófspurningar PISA. Sambærilegt rit er gefið út fyrir læsi á stærðfræði og læsi á náttúruvísindi.

Fyrstu prófspurningarnar voru samdar árin 1997 og 1998 og forþrófaðar árið 1999 fyrir fyrstu PISA rannsóknina árið 2000. Spurningarnar sem birtar eru hér eru frá PISA 2000 eingöngu en þá var aðallega metinn lesskilningur. Flestar þeirra voru eingöngu forþrófaðar en ekki valdar í aðalþrófið en þó eru einnig nokkrar sem notaðar voru í aðalþrófinu.

Hér eru birt 11 verkefni með samtals 47 spurningum sem eru meðal þeirra verkefna sem þróuð voru til að meta lesskilning í PISA. Þær eru birtar hér til að sýna aðferðafræði og nálgun PISA að ólíkum færnisviðum og undirfögum lesskilnings, uppbyggingu spurninganna og svarform sem notuð eru.

Spurningarnar eru birtar í einingum eða verkefnum. Hvert verkefni samanstendur af kynningar texta, einni eða fleiri spurningum úr kynningar textanum og fyrir hverja spurningu er svarlykill. Í prófinu sjálfu er verkefnunum raðað í prófhæfti án svarlyklanna. Svarlyklarnir eru notaðir í yfirferð og stigagjöf eftir þrófið.

OECD á höfundarétt á öllum spurningunum sem hér eru birtar. Spurningum um þær skal beint til Menntamálastofnunar sem sér um framkvæmd PISA á Íslandi.

Í töflunni hér fyrir neðan eru birtar upplýsingar um einkenni spurninganna. Þær eru flokkaðar eftir þeim undirþáttum sem þeim er ætlað að meta, tegund, uppbyggingu og samhengi textans og svarformi:

Undirþættir eru þrír samkvæmt kenningaramma PISA um lesskilning.

Þeir eru:

- Endurheimt upplýsinga
- Túlkun og skilningur
- Íhugun og mat

Sjö tegundir texta eru skilgreindar:

- Frásögn
- Lýsing/útskýring
- Skoðun/viðhorf
- Töflur
- Myndrit/skýringarmynd
- Fyrirmæli/leiðbeiningar*
- Eyðublöð*

*Í þessu riti eru ekki dæmi um þessar tegundir texta

Textar eru ýmist samfelldir eða ósamfelldir að uppbyggingu.

Samhengi textans er flokkað:

- Einstaklingurinn
- Almenningur
- Starf
- Nám

Svarform spurninga er í grófum dráttum þrenns konar: Fjölval, samsett fjölval, stutt svör og opnar spurningar.

Nánari upplýsingar um kenningaramma PISA um lesskilning er í ritunum *Alþjóðlega PISA þrófið – Kynning* sem gefið er út af Menntasviði Reykjavíkur 2009 og *A Framework for Assessing Scientific, Reading and Mathematical Literacy* sem gefið er út af OECD 2006.

Flokkun spurninga

Númer spurn.	Verkefni	Undirþáttur	Tegund texta	Uppbygging texta	Samhengi texta	Svarform
R040S02	Tjad vatn	Endurheimt upplýsinga	Myndrit	Ósamfelldur	Almenningur	Fjölval
R040S03A	Tjad vatn	Endurheimt upplýsinga	Myndrit	Ósamfelldur	Almenningur	Stutt svar
R040S03B	Tjad vatn	Íhugun/mat	Myndrit	Ósamfelldur	Almenningur	Opin spurning
R040S04	Tjad vatn	Túlkun/skilningur	Myndrit	Ósamfelldur	Almenningur	Fjölval
R040S06	Tjad vatn	Túlkun/skilningur	Myndrit	Ósamfelldur	Almenningur	Fjölval
R077S02	Flensa	Endurheimt upplýsinga	Skoðun/viðhorf	Samfelldur	Starf	Fjölval
R077S03	Flensa	Íhugun/mat	Skoðun/viðhorf	Samfelldur	Starf	Opin spurning
R077S04	Flensa	Túlkun/skilningur	Skoðun/viðhorf	Samfelldur	Starf	Fjölval
R077S05	Flensa	Íhugun/mat	Skoðun/viðhorf	Samfelldur	Starf	Opin spurning
R077S06	Flensa	Túlkun/skilningur	Skoðun/viðhorf	Samfelldur	Starf	Fjölval
R081S01	Veggjakrot	Túlkun/skilningur	Skoðun/viðhorf	Samfelldur	Almenningur	Fjölval
R081S02	Veggjakrot	Túlkun/skilningur	Skoðun/viðhorf	Samfelldur	Almenningur	Opin spurning

Númer spurn.	Verkefni	Undirþáttur	Tegund texta	Uppbygging texta	Samhengi texta	Svarform
R081S05	Veggjakrot	Túlkun/skilningur	Skoðun/viðhorf	Samfelldur	Almenningur	Opin spurning
R081S06A	Veggjakrot	Íhugun/mat	Skoðun/viðhorf	Samfelldur	Almenningur	Opin spurning
R081S06B	Veggjakrot	Íhugun/mat	Skoðun/viðhorf	Samfelldur	Almenningur	Opin spurning
R088S01	Vinnuafhl	Túlkun/skilningur	Myndrit/skýringarmynd	Ósamfelldur	Menntun	Fjölvægi
R088S03	Vinnuafhl	Endurheimt upplýsinga	Myndrit/skýringarmynd	Ósamfelldur	Menntun	Stutt svar
R088S04	Vinnuafhl	Túlkun/skilningur	Myndrit/skýringarmynd	Ósamfelldur	Menntun	Samsett fjölvægi
R088S05	Vinnuafhl	Íhugun/mat	Myndrit/skýringarmynd	Ósamfelldur	Menntun	Samsett fjölvægi
R088S07	Vinnuafhl	Íhugun/mat	Myndrit/skýringarmynd	Ósamfelldur	Menntun	Fjölvægi
R099S02	Plan International	Túlkun/skilningur	Töflur	Ósamfelldur	Almenningur	Fjölvægi
R099S03	Plan International	Túlkun/skilningur	Töflur	Ósamfelldur	Almenningur	Samsett fjölvægi
R099S04	Plan International	Íhugun/mat	Töflur	Ósamfelldur	Almenningur	Opin spurning
R100S04	Löggregla	Endurheimt upplýsinga	Lýsing/útskýring	Samfelldur	Menntun	Fjölvægi
R100S05	Löggregla	Túlkun/skilningur	Lýsing/útskýring	Samfelldur	Menntun	Fjölvægi

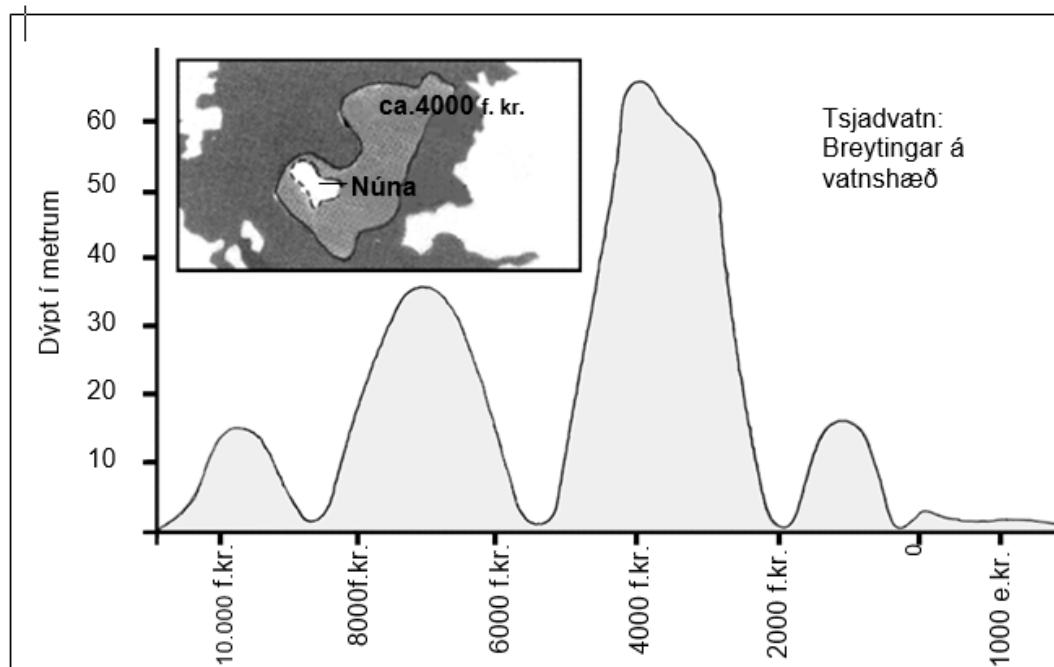
Númer spurn.	Verkefni	Undirþáttur	Tegund texta	Uppbygging texta	Samhengi texta	Svarform
R100S06	Lögregla	Túlkun/skilningur	Lýsing/útskýring	Samfelldur	Menntun	Fjölvægi
R100S07	Lögregla	Túlkun/skilningur	Lýsing/útskýring	Samfelldur	Menntun	Fjölvægi
R110S01	Íþróttaskór	Túlkun/skilningur	Lýsing/útskýring	Samfelldur	Menntun	Fjölvægi
R110S04	Íþróttaskór	Endurheimt upplýsinga	Lýsing/útskýring	Samfelldur	Menntun	Stutt svar
R110S05	Íþróttaskór	Endurheimt upplýsinga	Lýsing/útskýring	Samfelldur	Menntun	Stutt svar
R110S06	Íþróttaskór	Íhugun/mat	Lýsing/útskýring	Samfelldur	Menntun	Fjölvægi
R119S01	Gjöfin	Túlkun/skilningur	Frásögn	Samfelldur	Einstaklingurinn	Fjölvægi
R119S04	Gjöfin	Túlkun/skilningur	Frásögn	Samfelldur	Einstaklingurinn	Fjölvægi
R119S05	Gjöfin	Íhugun/mat	Frásögn	Samfelldur	Einstaklingurinn	Opin spurning
R119S06	Gjöfin	Endurheimt upplýsinga	Frásögn	Samfelldur	Einstaklingurinn	Fjölvægi
R119S07	Gjöfin	Túlkun/skilningur	Frásögn	Samfelldur	Einstaklingurinn	Opin spurning
R119S08	Gjöfin	Túlkun/skilningur	Frásögn	Samfelldur	Einstaklingurinn	Opin spurning
R119S09	Gjöfin	Íhugun/mat	Frásögn	Samfelldur	Einstaklingurinn	Opin spurning

Númer spurn.	Verkefni	Undirþáttur	Tegund texta	Uppbygging texta	Samhengi texta	Svarform
R216S01	Amanda og hertogaynjan	Túlkun/skilningur	Frásögn	Samfelldur	Einstaklingurinn	Fjölval
R216S02	Amanda og hertogaynjan	Íhugun/mat	Frásögn	Samfelldur	Einstaklingurinn	Stutt svar
R216S03	Amanda og hertogaynjan	Túlkun/skilningur	Töflur	Ósamfelldur	Einstaklingurinn	Stutt svar
R216S04	Amanda og hertogaynjan	Íhugun/mat	Frásögn	Samfelldur	Einstaklingurinn	Stutt svar
R216S06	Amanda og hertogaynjan	Túlkun/skilningur	Frásögn	Samfelldur	Einstaklingurinn	Fjölval
R234S01	Starfsmenn	Endurheimt upplýsinga	Lýsing/útskýring	Samfelldur	Starf	Opin spurning
R234S02	Starfsmenn	Endurheimt upplýsinga	Lýsing/útskýring	Samfelldur	Starf	Fjölval
R236S01	Nýjar reglur	Túlkun/skilningur	Lýsing/útskýring	Samfelldur	Almenningur	Stutt svar
R236S02	Nýjar reglur	Túlkun/skilningur	Lýsing/útskýring	Samfelldur	Almenningur	Opin spurning

R040: TSJADVATN

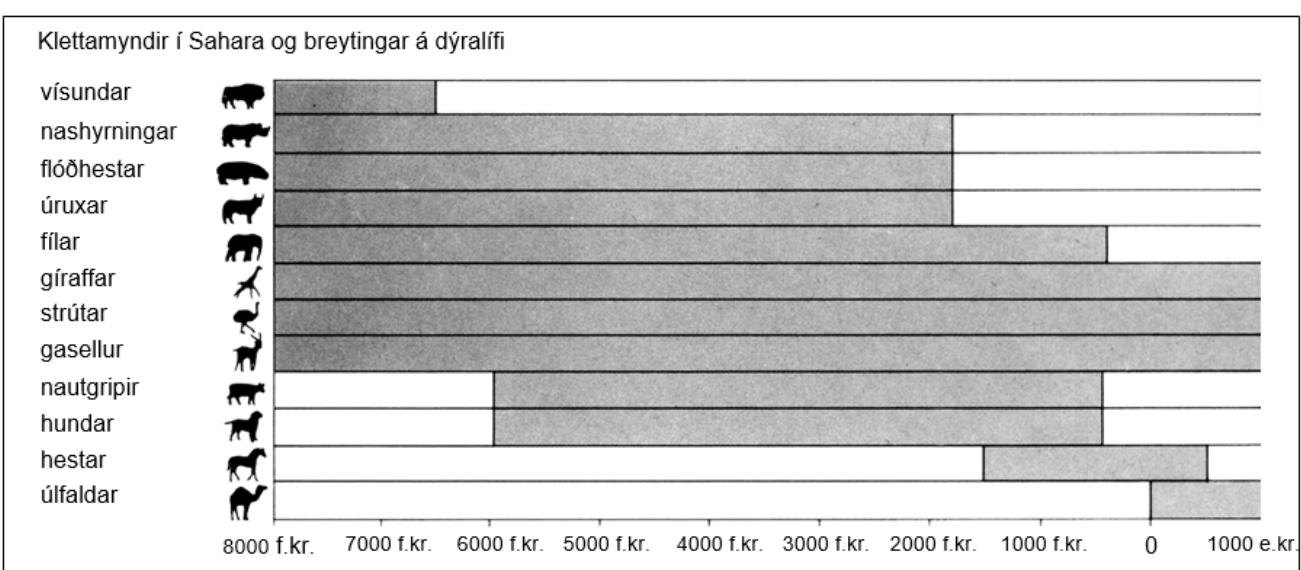
DÝRALÍF VIÐ TSJADVATN

Mynd 1 sýnir breytingar á vatnshæð í Tsjadvatni í Sahara í Norður-Afríku. Tsjadvatn hvarf alveg í kringum árið 20 000 f.Kr., á síðustu ísöld. Um 11 000 f.Kr. myndaðist það aftur. Núna er vatnshæðin svipuð og hún var árið 1 000 e.Kr.

Mynd 1

Mynd 2 sýnir klettamyndir í Sahara (fornar teikningar eða myndir málaðar á klettaveggina) og breytingar á dýralífi.

Mynd 2

Notaðu upplýsingarnar um Tsjadvatn á síðunni hér á móti til að svara eftirfarandi spurningum.

Spurning 2: TJADVATN

Hvað er Tsjadvatn djúpt núna?

- A Um það bil tveir metrar.
- B Um það bil fimmtán metrar.
- C Um það bil fimmtíu metrar.
- D Það er alveg horfið.
- E Þessar upplýsingar koma ekki fram.

TJADVATN STIGAGJÖF 2

MARKMIÐ SPURNINGAR: Að sampætta upplýsingar úr texta og línuriti.

Stig 1: A Um það bil tveir metrar.

Stig 0: Annað.

Spurning 3A: TJADVATN

Hvert er upphafsárið, um það bil, í línuritinu á mynd 1?

TJADVATN STIGAGJÖF 3A

MARKMIÐ SPURNINGAR: Að finna upplýsingar sem byggja á vangaveltum um val höfundar.

Stig 1: 11000 f.Kr. (eða nálgun milli 10500 og 11500).

- 11000
- 11000 f.Kr.
- 10500 f.Kr.

Stig 0: Annað

Spurning 3B: TJADVATN

Hvers vegna valdi höfundurinn þetta ár sem upphafsárið á línuritinu?

TJADVATN STIGAGJÖF 3B

MARKMIÐ SPURNINGAR: Að álykta um ástæðu fyrir vali höfundar.

Stig 1: Nefnir að vatnið hafið myndast aftur árið 11000 f.Kr.

- Tsjadvatn myndaðist aftur árið 11000 f.Kr. eftir að hafa horfið alveg í kringum 20000 f.Kr.
- Vatnið hvarf á ísoldinni og myndaðist aftur um þetta leyti.
- Þá myndaðist það aftur.
- Um 11000 f.Kr. kom það aftur.

Stig 0: Annað

- Á þessum tíma fóru dýr að birtast.
- 11000 f.Kr. er sá tímí þegar menn fóru að gera klettamyndir.
- 11000 f.Kr. er sá tímí þegar vatnið myndaðist (fyrst).

Spurning 4: TJADVATN

Mynd 2 byggist á þeirri forsendu að:

- A dýrin á klettamyndunum hafi verið á svæðinu þegar þær voru teiknaðar.
- B listamennirnir sem teiknuðu dýrin hafi verið mjög færir.
- C listamennirnir sem teiknuðu dýrin hafi getað ferðast víða.
- D engar tilraunir hafi verið gerðar til að temja dýrin sem sjást á klettamyndunum.

TJADVATN STIGAGJÖF 4

MARKMIÐ SPURNINGAR: Að greina hugsunina sem liggur til grundvallar myndinni.

Stig 1: A dýrin á klettamyndunum hafi verið á svæðinu þegar þær voru teiknaðar.

Stig 0: Annað.

Spurning 6: TJADVATN

Til þess að svara þessari spurningu verður þú að draga saman upplýsingar af mynd 1 og mynd 2.

Nashyrningar, flóðhestar og úruxar hættu að koma fram á klettamyndum í Sahara:

- A við upphaf síðustu ísaldar.
- B á miðju því tímabili þegar vatnsborð Tsjadvatnsins var sem hæst.
- C eftir að yfirborð Tsjadvatns hafði farið lækkandi í meira en þúsund ár.
- D í upphafi samfellds þurrkatíma.

TJADVATN STIGAGJÖF 6

MARKMIÐ SPURNINGAR: Að sampætta upplýsingar sem koma úr tveimur ósamfelldum textum.

Stig 1: C eftir að yfirborð Tsjadvatns hafði farið lækkandi í meira en þúsund ár.

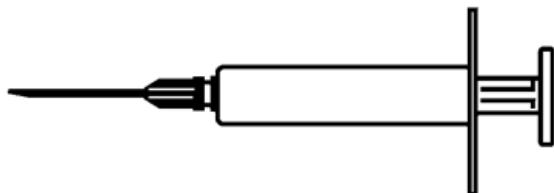
Stig 0: Annað.

R077: FLENSA

BÓLUSETNINGAR GEGN FLENSU HJÁ ACOL

Eins og þið eflaust vitið getur flensa breiðst víða og hratt út á veturna. Fórnarlömb hennar geta verið veik vikum saman.

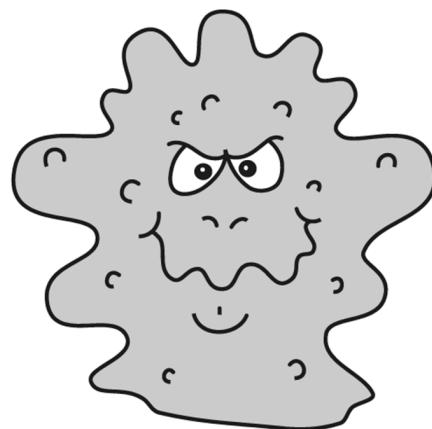
Besta aðferðin við að berjast gegn veirunni er að hafa heilbrigðan og hraustan líkama. Mælt er með daglegum líkamsæfingum og mataræði sem inniheldur nóg af ávöxtum og grænmeti til að hjálpa ónæmiskerfinu að berjast gegn innrásarveirunni.

ACOL hefur ákveðið að bjóða starfsfólkini bólusetningu gegn flensunni sem er ein aðferð til viðbótar til að hindra að þessi lúmska veira breiðist út á meðal okkar. ACOL hefur fengið hjúkrunarfæring til að bólusetja og verður hann/hún við hálfan daginn á vinnutíma vikuna sem hefst 17. september. Bólusetningin er ókeypis og býðst öllu starfsfólk.

Þátttaka er frjáls. Starfsmenn sem þiggja bólusetninguna verða beðnir að undirrita eyðublað þar sem fram kemur að þeir hafi ekki ofnæmi fyrir neinu og að þeir séu meðvitaðir um að þeir geti fengið minniháttar aukaverkanir.

Samkvæmt upplýsingum lækna veldur bólusetningin ekki flensu. Hins vegar getur hún valdið aukaverkunum eins og þreytu, vægum hita og eymslum í handlegg.

HVERJIR ÆTTU AÐ FÁ BÓLUSETNINGU?

Allir sem hafa áhuga á því að fá vernd gegn veirunni.

Sérstaklega er mælt með þessari bólusetningu fyrir fólk eldra en 65 ára. En burtséð frá aldri ættu ALLIR sem hafa langvinna sjúkdóma, sérstaklega í hjarta, lungum, lungnapípum eða eru með sykursýki, að notfæra sér bólusetninguna.

Í skrifstofuumhverfi eiga ALLIR starfsmenn á hættu að veikjast af flensu.

HVERJIR ÆTTU EKKI AÐ FÁ BÓLUSETNINGU?

Einstaklingar sem hafa ofnæmi fyrir eggjum, fólk með bráða hitasótt og óléttar konur.

Ráðfærðu þig við lækni ef þú ert á einhverjum lyfjum eða hefur áður fengið ofnæmissvörun við flensusprautu.]

Ef þú vilt fá bólusetningu í vikunni sem hefst 17. september skaltu láta starfsmannastjórn, Agnesi Magnúsdóttur, vita fyrir föstudaginn 7. september. Dagur og stund verða ákveðin í samræmi við tíma hjúkrunarfæðingsins, fjölda þátttakenda og þann tíma sem hentar flestum starfsmönnum. Ef þú vilt fá bólusetningu fyrir þennan vetur en getur ekki mætt á tilsettum tíma skaltu láta Agnesi vita. Hægt er að skipuleggja aðra tíma ef næg þátttaka fæst.

Nánari upplýsingar fást hjá Agnesi í innanhússíma 5577.

*Njótið
góðrar heilsu*

Agnes Magnúsdóttir, starfsmannastjóri hjá fyrirtæki sem nefnist ACOL, útbjó upplýsingablöðin á síðunum tveimur hér á undan fyrir starfsfólk ACOL. Styðjist við upplýsingablöðin til að svara eftirfarandi spurningum.

Spurning 2: FLENSA

Hvert eftirtalinna atriða stendur til boða í bólusetningaráætlun ACOL gegn flensu?

- A Haldnir verða leikfimitímar daglega yfir veturinn.
- B Bólusetning fer fram á vinnutíma.
- C Þátttakendur fá örlítinn bonus.
- D Læknir mun sjá um að sprauta þátttakendur.

FLENSA STIGAGJÖF 2

MARKMIÐ SPURNINGAR: Að renna í gegnum textann til að finna upplýsingar sem gefnar eru á skýran hátt.

Stig 1: B Bólusetning fer fram á vinnutíma.

Stig 0: Annað.

Spurning 3: FLENSA

Hægt er að tala um **innihald** texta (það sem hann fjallar um).

Hægt er að tala um **ritstíl** texta (hvernig hann er settur fram).

Agnes vildi hafa þetta upplýsingablað með vingjarnlegum og uppörvandi **ritstíl**.

Finnst þér að henni hafi tekist það?

Rökstyddu svar þitt með því að vísa í einstök atriði varðandi útlitshönnun, ritstíl, myndir eða aðra myndræna uppsetningu.

FLENSA STIGAGJÖF 3

MARKMIÐ SPURNINGAR: Að greina atriðin sem samræma stílinn markmiði textans.

Flokkið svör á eftirfarandi hátt:

- a: Vísar rétt í textann og setur stíl í samhengi við tilgang, í samræmi við „vingjarnlegt og uppörvandi”. Bendir kannski á tiltekin orð, setningar eða textaatriði eins og fyrirsagnir og myndir EÐA kemur með almennari umsögn um gerð textans eða stíl. Skoðun getur komið beint fram eða þannig að draga megi ályktun um hana.
- Nei, það var slæm hugmynd að setja mynd af sprautu í upphafi textans. Það er ógnvekjandi.
  - Já, myndirnar brjóta upp textann og auðvelda lesturinn.
  - Nei, myndirnar eru barnalegar og efninu óviðkomandi.
  - Já, ritstíllinn er afslappaður og óformlegur.
  - Það er of mikill texti. Fólk myndi ekki nenna að lesa hann.

- Hún þrýstir ekki á um að fólk láti sprauta sig og það ætti að hvetja fólk.
- b: Vísar rétt í textann en svarar frekar með tilliti til upplýsinga og innihalds en stíls.
- Nei, það er útilokað að tilkynning um að láta sprauta fólk geti verið vingjarnleg og uppörvandi.
  - Hún leggur fram rök með og á móti því að láta sprauta sig svo að maður geti gert upp hug sinn sjálfur.
- Stig 1: a eða b
- Stig 0: Gefur upp skoðun án rökstuðnings eða með ónogum, óljósum, óviðkomandi eða röngum útskýringum.
- Já, það lætur þetta hljóma eins og það væri góð hugmynd.
  - Já, það er vingjarnlegt og uppörvandi.
  - Nei, þetta virkar ekki.
  - Já, allir ættu að láta sprauta sig.
  - Nei, ritstíllinn er mjög formlegur.
  - Já, því hún vill að fólk hafi áhyggjur af því að geta fengið flensuna.
  - Nei, myndirnar hafa ekkert með boðskapinn að gera.

Spurning 4: FLENSA

Í þessu upplýsingablaði er gefið í skyn að ef maður vill verja sig gegn flensuveirunni sé bólusetning:

- A áhrifaríkari en líkamsæfingar og hollt mataræði, en áhættusamari.
- B góð hugmynd, en komi ekki í staðinn fyrir líkamsæfingar og hollt mataræði.
- C jafn áhrifarík og líkamsæfingar og hollt mataræði og ekki jafn fyrirhafnarmikil.
- D ekki þess virði að hugleiða hana ef maður stundar nægilegar líkamsæfingar og borðar hollan mat.

FLENSA STIGAGJÖF 4

MARKMIÐ SPURNINGAR: Samþætta nokkra hluta textans.

- Stig 1: B góð hugmynd, en komi ekki í staðinn fyrir líkamsæfingar og hollt mataræði.
- Stig 0: Annað.

Spurning 5: FLENSA

Á upplýsingablaðinu stendur:

HVERJIR ÆTTU AÐ FÁ BÓLUSETNINGU?

Allir sem hafa áhuga á því að fá vernd gegn veirunni.

Eftir að Agnes hafði dreift upplýsingablaðinu benti samstarfsmaður hennar á að hún hefði átt að sleppa orðunum „Allir sem hafa áhuga á því að fá vernd gegn veirunni” af því að þau væru villandi.

Ertu sammála því að þessi orð séu villandi og að það hefði átt að sleppa þeim?

Útskýrðu svar þitt.

.....
.....
.....
.....

FLENSA STIGAGJÖF 5

MARKMIÐ SPURNINGAR: Að meta hversu hluti texta er viðeigandi miðað við merkingu og markmið textans í heild.

Flokkið svör á eftirfarandi hátt:

- a: Kemur auga á hugsanlega mótsögn. Gefur til kynna að setningin geti verið villandi af því að sumt fólk ætti ekki að fá bólusetninguna af heilsufars-ástæðum. Getur lagt til að setningunni verði sleppt eða haldið.
- Taka hana út, af því að það væri hættulegt fyrir sumt fólk að fá bólusetninguna (t.d. óléttar konur).
  - Halda henni, því maður þarf bara að lesa tvær línum í viðbót til að gera sér grein fyrir því að sumt fólk ætti ekki að fá sprautuna og almennt séð vill Agnes að fólk fái hana.
  - Halda henni, en það ætti að breyta henni svona: „Allir sem hafa áhuga á því að fá vernd gegn vírusinum, nema fólk í áhættuhópum (sjá hér að neðan)“.
- b: Gefur til kynna að staðhæfingin sé ýkjur af því að það hafa ekki allir þörf fyrir bólusetningu. Getur lagt til að setningunni verði sleppt eða haldið.
- Sleppa henni, af því að bólusetningin er engin trygging fyrir því að maður fái ekki flensu.
  - Halda henni, jafnvel þótt hún gefi til kynna að maður fái örugglega flensu ef maður fær ekki sprautuna.
  - Sleppa henni af því að það eru ekki allir sem fá flensu, sérstaklega ef maður er vel á sig kominn og heilbrigður.

- c: Segir að um sé að ræða mögulega mótsögn en útskýrir ekki hver hún er.
- Maður skilur hvers vegna hún setti þessa fyrirsögn, til að hvetja fólk, en sennilega ætti hún ekki að vera þarna af því að hún er ekki rétt.
- d: Gefur til kynna að staðhæfingin sé sterk, áhrifarík og/eða hvetjandi án bess að nefna hugsanlega mótsögn eða villandi atriði.
- Það var gott að setja hana þarna, af því að hún virkar hvetjandi á fólk.
  - Hún ætti að vera þarna af því að hún vekur athygli á skilaboðunum.
- Stig 2: a EÐA b.
- Stig 1: c EÐA d.
- Stig 0: Svarar út í hött eða óljóst, eða endurtekur „villandi” án rökstuðnings.
- Halda henni, hún er góð.
  - Það hefði átt að setja aðra mynd þarna í staðinn fyrir fyrirsögnina.
  - Já, þessi setning er villandi og gæti valdið vandræðum.

Spurning 6: FLENSA

Hver þessara starfsmanna ætti, samkvæmt upplýsingablaðinu, að hafa samband við Agnesi?

- A Stefán í versluninni, sem vill ekki láta bólusetja sig af því að hann vill frekar reiða sig á náttúrulegt ónæmi sitt.
- B Júlia í söludeildinni, sem vill fá að vita hvort það sé skylda að láta bólusetja sig.
- C Anna í póstddeildinni, sem vildi gjarnan fá bólusetningu í veturna en á von á barni eftir tvo mánuði.
- D Mikael í bókhaldinu, sem vill láta bólusetja sig en verður í fríi vikuna sem hefst 17. september.

FLENSA STIGAGJÖF 6

MARKMIÐ SPURNINGAR: Að nota nokkrar viðmiðanir sem koma fyrir í texta á önnur dæmi.

- Stig 1: D Mikael í bókhaldinu, sem vill láta bólusetja sig en verður í fríi vikuna sem hefst 17. september.
- Stig 0: Annað.

R081: VEGGJAKROT

Ég er bálvond nú þegar búið er að þrífa og mála
skólavegginn fjórum sinnum til að losna við
veggjakrot. Sköpunargleði er aðdáunarverð en fólk
ætti að finna leiðir til að tjá sig sem íþyngja ekki
þjóðfélaginu með aukakostnaði.

Til hvers að skemma orðstír unga fólksins með
því að krota á veggi þar sem það er bannað?
Atvinnulistamenn hengja ekki málverkin sín upp úti |
á götu, eða hvað? Þess í stað leita þeir
fjármögnunar og verða frægir með því að sýna á
löglegan hátt.

Að mínu mati eru hús, grindverk og garðbekkir
listmunir í sjálfu sér. Það er ömurlegt að skemma
þessa byggingarlist með veggjakroti og það sem
meira er: aðferðin eyðir ósónlaginu. Ég skil ekki af
hverju þessir brotlegu listamenn eru að hafa fyrir
þessu þar sem „listaverk“ þeirra eru bara fjarlægð
aftur og aftur.

Helga

Það er ekki hægt að útskýra smekk manna.
Samfélagið er fullt af boðskiptum og auglýsingum.
Fyrirtækjamerki, nöfn á verslunum. Stór
yfirþyrmendi plaköt við vegkantana. Er þetta
ásættanlegt? Já, í flestum tilfellum. Er veggjakrot
ásættanlegt? Sumir segja já, aðrir nei.

Hver er það sem geldur fyrir veggjakrotið? Hver
er það sem borgar fyrir auglýsingarnar að lokum?
Alveg rétt. Neytandinn.

Hafa þeir sem settu upp auglýsingaskiltin beðið
þig um leyfi? Nei. Eiga þá þeir sem stunda
veggjakrot að gera það? Er þetta ekki allt bara
spurning um boðskipti — þitt eigið nafn, nöfn á
klíkum og stór listaverk á götunum?

Hugsaðu um röndóttu og köflóttu fötin sem komu
í búðir fyrir nokkrum árum. Og skíðafötin.
Mynstrunum og litunum var stolið beint af flúruðum
steinveggjum. Það er bráðfyndið að þessi mynstur
og litir hljóta viðurkenningu og aðdáun en veggjakrot
sem gert er í sama stíl þykir hræðilegt.

Þetta eru erfiðir tímar fyrir listina.

Soffía

Bréfin tvö á síðunni hér á undan koma af Netinu og fjalla um veggjakrot. Veggjakrot er ólögleg málun og skrift á veggi og aðra staði. Notið bréfin til að svara spurningunum hér að neðan.

Spurning 1: VEGGJAKROT

Tilgangur þessara bréfa er að:

- A útskýra hvað veggjakrot er.
- B setja fram skoðun á veggjakroti.
- C sýna fram á vinsældir veggjakrots.
- D segja fólk i hve miklu er eytt í að fjarlægja veggjakrot.

VEGGJAKROT STIGAGJÖF 1

MARKMIÐ SPURNINGAR: Að greina tilgang textans.

Stig 1: B setja fram skoðun á veggjakroti.

Stig 0: Annað.

Spurning 2: VEGGJAKROT

Helga nefnir kostnað sem íþyngir þjóðfélaginu út af veggjakroti. Ein tegund er kostnaður við að fjarlægja veggjakrot af opinberum stöðum.

Hvaða annars konar „kostnað“ nefnir Helga?

.....

VEGGJAKROT STIGAGJÖF 2

MARKMIÐ SPURNINGAR: Að móta túlkun

Stig 1: Bendir á einhvern kostnað sem nefndur er í textanum

- Hún talar um umhverfiskostnað.
- Hún segir að það kosti ungt fólk orðstírinn.
- Hún telur að önnur listaverk séu skemmd og það er kostnaður.
- Það skemmir listaverk eins og til dæmis hús.

Stig 0: Nefnir aftur sams konar kostnað og nefndur er í spurningunni.

- Það er mjög dýrt að losna við málningu af veggjum.

EÐA: Vísar til kostnaðar sem ekki er nefndur í textanum.

- Það kostar tíma og fé að fást við skemmdarvargana.

EÐA: Gefur óljóst eða óviðeigandi svar.

- Kostnaðinum við listiðju þeirra er sóað þegar málað er yfir veggjakrotið.
- Kostnaður samfélagsins.

Spurning 5: VEGGJAKROT

Af hverju minnist Soffía á auglýsingar?

VEGGJAKROT STIGAGJÖF 5

MARKMIÐ SPURNINGAR: Að álykta um ætluð tengsl.

Stig 1: Kemur auga á tengsl milli veggjakrots og auglýsinga.

- Til að sýna okkur að auglýsingar séu alveg jafn yfirgnæfandi og veggjakrot.
- Af því að sumum finnast auglýsingar alveg jafn ljótar og málverk gerð með úðabrésum.
- Hún heldur því fram að auglýsingar séu bara löglegt form veggjakrots.

Stig 0: Annað.

- Hún er að lýsa veggjakrotinu.
  - Af því að fólk krotar á þær.
-

Spurning 6A: VEGGJAKROT

Hvorum bréfritaranum ert þú sammála? Rökstyddu svar þitt og notaðu **þín eigin orð** til að vísa til þess sem sagt er í öðru eða báðum bréfunum.

VEGGJAKROT STIGAGJÖF 6A

MARKMIÐ SPURNINGAR: Að réttlæta eigin skoðun.

Stig 1: Útskýring á þeirri afstöðu sem tekin er byggist á trúverðugri túlkun á öllu lestrarefninu eða hluta þess.

- Ég er sammála Helgu. Veggjakrot er ólöglegt og þá er það skemmdarstarfsemi.
- Soffíu. Mér finnst það vera hræsni að sekta veggjakrotslistamenn og græða svo milljónir á því að stæla mynstrin þeirra.
- Að vissu leyti er ég sammála þeim báðum. Það á að vera ólöglegt að mála á veggi á almannafæri en það ætti að veita þessu fólk fækifæri til að gera verk sín einhvers staðar annars staðar.

Stig 0: Rökstyður skoðun sína með beinni tilvitnun (með eða án gæsalappa).

- Helgu, af því að ég er sammála því að fólk ætti að finna leiðir til að tjá sig sem íþyngja ekki þjóðfélaginu með aukakostnaði.

EÐA: Setur fram skoðun án beinnar tilvísunar í innihald bréfanna.

- Ég er sammála Helgu.
- Helgu, af því að trúi því sem hún segir.

- Báðum, þar sem ég get skilið sjónarmið Helgu. En Soffía hefur líka rétt fyrir sér.

EÐA: Mistúlkar textann eða svarar út í hött.

- Ég er meira sammála Helgu. Soffía virðist ekki vera viss um hvað henni finnst.

Spurning 6B: VEGGJAKROT

Hægt er að tala um **hvað** stendur í bréfi (innihald þess).

Hægt er að tala um **hvernig** bréf er skrifað (ritstíl þess).

Burtséð frá því hvorу bréfinu þú ert sammála, hvort bréfið finnst þér að eigin mati vera betra? Rökstyddu svar þitt með því að vísa til þess **hvernig** annað eða bæði bréfin eru skrifuð.

VEGGJAKROT STIGAGJÖF 6B

MARKMIÐ SPURNINGAR: Að meta gæði bréfanna tveggja.

a: Rökstyður skoðun sína með vísan til gæða annað hvort stíls eða efnis. Vísar rétt til sérstakra bátta í öðru eða báðum bréfum.

- Helga. Hún setur fram heilmögri atriði til umhugsunar og hún nefndi umhverfistjónið sem veggjakrotarar valda, sem ég tel mjög þyðingarmikið.
- Bréf Helgu var áhrifaríkt af því hvernig hún ávarpaði veggjakrotarana beint.

b: Rökstyður skoðun sína með vísan til gæða annað hvort stíls eða efnis.

Rökstuðningurinn er með almennu orðalagi og er trúverðugur.

- Mér finnst bréf Helgu vera betra af þessum tveim. Mér fannst bréf Sophiu vera dálítið hlutdrægt.
- Ég tek bréf Soffíu fram yfir af því að hún rökstyður mál sitt miklu betur en Helga.
- Mér fannst Soffía setja fram mjög sterkt rök en uppbyggingin á bréfi Helgu var betri.

Stig 1: a eða b.

Stig 0: Dæmir út frá því hvort hann er sammála eða ósammála skoðunum bréfritaranna.

- Helga. Ég er sammála öllu sem hún sagði.

EÐA: Dæmir án nægjanlegs rökstuðnings.

- Bréf Soffíu var betra.

EÐA: Svarar út í hött eða ótrúverðuglega.

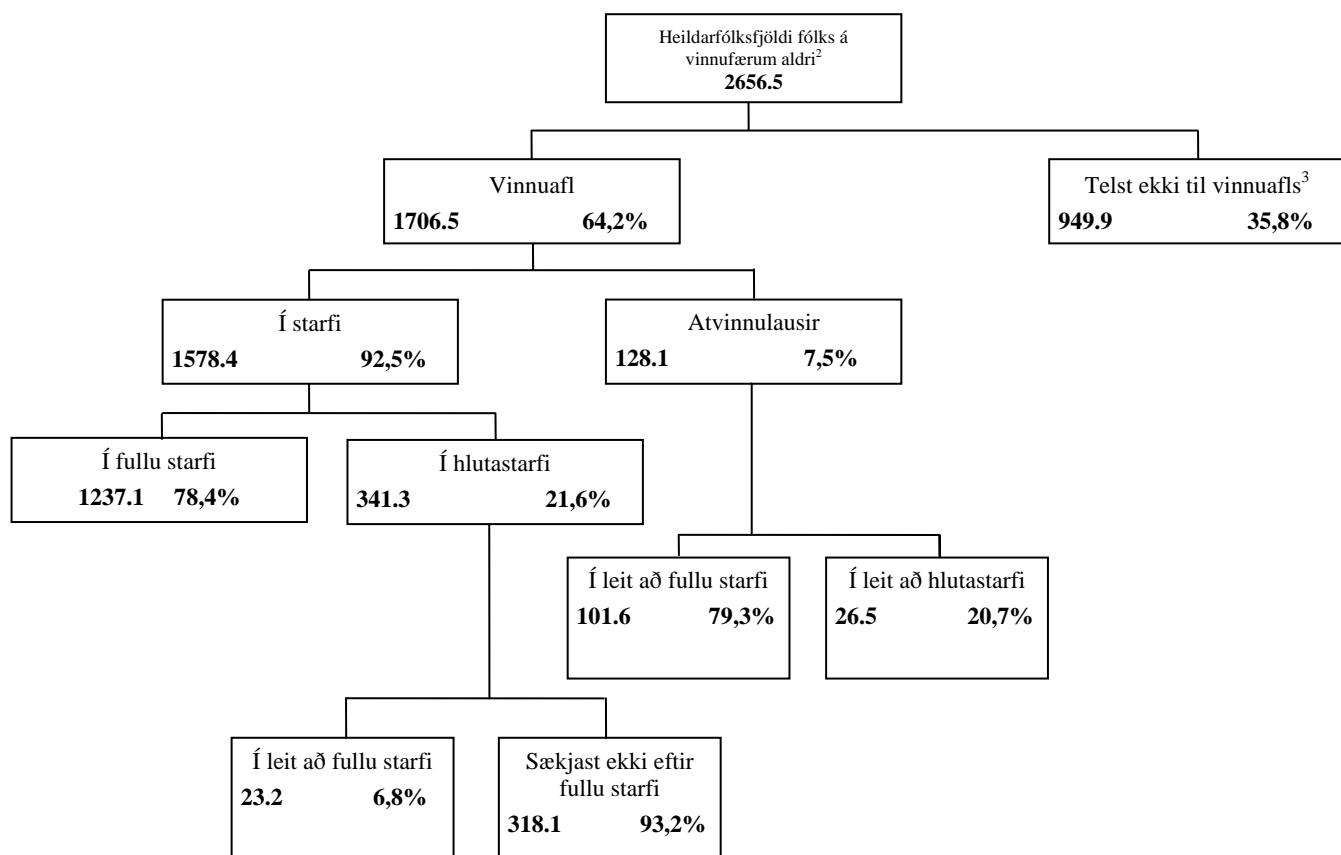
- Bréf Helgu er betur skrifað. Hún fjallar um vandamálið skref fyrir skref og á grundvelli þess kemst hún að rökrétti niðurstöðu.

R088: VINNUAFL

Hrísluritið hér að neðan sýnir samsetningu vinnuafls eða „fólks á vinnualdri” í landi nokkru. Heildarfjöldi íbúa í landinu árið 1995 var í kringum 3,4 milljónir.

Samsetning vinnuafls 31. mars 1995 (x 1000)¹

Heimild: D. Miller, *Form 6 Economics*, ESA Publications, Box 9453, Newmarket, Auckland NZ, p.64.

Athugasemdir

1. Mannfjöldi er gefinn í þúsundum (x 1000).
2. Vinnualdur er frá 15 ára til 65 ára.
3. Þeir sem teljast ekki til vinnuafls eru þeir sem eru ekki að leita sér að starfi og/eða eru ekki vinnufærir.

Notaðu upplýsingarnar á blaðsíðunni hér á undan um vinnuaflið í landinu til að svara eftirfarandi spurningum.

Spurning 1: VINNUAFL

Í hvaða tvo meginhópa er fólk á vinnualdri skipt?

- A Í þá sem eru í starfi og í atvinnulausa.
- B Í þá sem eru á vinnualdri og ekki á vinnualdri.
- C Í starfsmenn í fullu starfi og starfsmenn í hlutastarfi.
- D Í þá sem teljast til vinnuafls og þá sem teljast ekki til vinnuafls.

VINNUAFL STIGAGJÖF 1

Tilgangur spurningar: BU: að skilja skipulagningu upplýsinga.

1 stig: D Í þá sem teljast til vinnuafls og þá sem teljast ekki til vinnuafls.

0 stig: Annað.

Spurning 3: VINNUAFL

Hversu margt fólk á vinnualdri taldist ekki til vinnuafls? (**Skrifaðu fjölda** fólks, ekki hlutfall þess.)

VINNUAFL STIGAGJÖF 3

Tilgangur spurningar: DI: Að sameina tvennskonar upplýsingar (“fjöldi gefinn í þúsundum” og töluna í kassanum)

2 stig: Sameinar töluna/fjöldann í skipuritnu og þúsundin: 949,900 eða því sem næst. Svara má bæði í tölustöfum og orðum.

- 949,900
- næstum því milljón
- rétt tæplega níuhundruð og fimmtíu þúsund
- 950,000

1 stig: Finnur réttu töluna í skipuritnu en gleymir að taka tillit til þúsundanna. Gefur svarið 949.9 eða því sem næst. Svara má bæði í tölustöfum og orðum.

- 949.9
- næstum því þúsund
- rétt tæplega 950

0 stig: Annað.

- 9499
- 35.8%

Spurning 4: VINNUAFL

Hvaða hluta hrísluritsins, ef einhverjum, myndi fólkioð tilheyra sem talið er upp í töflunni?

Svaraðu með því að krossa við réttan reit í töflunni.

Búið er að krossa við þann fyrsta fyrir þig.

	„Vinnufl: í starfi”	„Vinnufl: atvinnu- laus”	„Telst ekki til vinnuafls”	Tilheyrir engum hluta
Þjónn í hlutastarfi, 35 ára.	☒	☐	☐	☐
Kaupsýslukona, 43 ára, sem vinnur 60 klst. á viku.	☐	☐	☐	☐
Námsmaður í fullu námi, 21 árs.	☐	☐	☐	☐
Maður, 28 ára, sem seldi nýlega verslun sína og er að leita að vinnu.	☐	☐	☐	☐
Kona, 55 ára, sem hefur aldrei stundað vinnu utan heimilis eða sóst eftir því.	☐	☐	☐	☐
Áttræð amma sem enn vinnur nokkra tíma á dag í verslun fjölskyldunnar.	☐	☐	☐	☐

VINNUAFL STIGAGJÖF 4

MARKMIÐ SPURNINGAR: Að beita upplýsingum úr ákveðnum texta á önnur dæmi

	„Hluti vinnuafls í starfi“	„Hluti vinnuafls atvinnu laus“	„Telst ekki til vinnu afls“	„Tilheyrir engum hluta“
Pjónn í hlutastarfi, 35 ára	☒			
Kaupsýslukona, 43 ára, sem vinnur 60 klst. á viku		☒		
Námsmaður í fullu námi, 21 árs			☒	
Leikari, 25 ára, sem hefur nýlokið við að leika í kvíkmynd og er að leita að vinnu		☒		
Kona, 55 ára, sem hefur aldrei sótt vinnu utan heimilis eða sóst eftir því.			☒	
Átræð amma sem enn vinnur nokkra tíma á dag í verslun fjölskyldunnar				☒

2 stig: 5 rétt svör

1 stig: 3 eða 4 rétt svör

0 stig: 2 eða færri rétt svör

Spurning 5: VINNUAFL

Gefum okkur að upplýsingar um vinnuafl væru settar fram í svona hrísluriti á hverju ári.

Hér að neðan eru talin upp fjögur atriði í hrísluritinu. Sýndu hvort þú telur að þessi atriði muni breytast frá ári til árs eða ekki, með því að draga hring um „breytast“ eða „breytast ekki“. Búið er að draga hring um það fyrsta fyrir þig.

Atriði í hrísluritinu	Svar
Merkingarnar á hverjum kassa (t.d., „vinnuafl“).	Breytast / Breytast ekki
Hlutföllin (t.d. „64,2%“).	Breytast / Breytast ekki
Fjöldinn (t.d. „2656,5“).	Breytast / Breytast ekki
Athugasemdirnar fyrir neðan hrísluritið.	Breytast / Breytast ekki

VINNUAFL STIGAGJÖF 5

MARKMIÐ SPURNINGAR: Skilningur á eðli undirstöðuatriða í skýringamynnd

Breytast ekki   Merkingarnar á hverjum kassa (t.d. „Vinnuafl“).

Breytast   Hlutföllin (t.d. „64.2%“).

Breytast   Fjöldinn (t.d. „2656.5“).

Breytast ekki   Athugasemdirnar fyrir neðan myndina.

1 stig: 3 rétt

0 stig: 2 eða færri rétt

Spurning 7: VINNUAFL

Upplýsingarnar um samsetningu vinnuaflsins eru settar fram sem hríslurit en það hefði verið hægt að gera á það marga aðra vegu, t.d. í rituðu máli, í skífuriti, línuriti eða töflu.

Hrísluritið var væntanlega valið því það hentar vel til að sýna:

- A breytingu á milli ára.
- B stærð heildarfólksfjölda landsins.
- C undirflokkun innan hvers hóps.
- D stærð hvers hóps.

VINNUAFL STIGAGJÖF 7

MARKMIÐ SPURNINGAR: Að greina kosti ákveðinnar framsetningar í tengslum við tilgang og innihald.

1 stig: C undirflokkun innan hvers hóps.

0 stig: Annað.

R099: PLAN INTERNATIONAL

PLAN International: Árangur framkvæmdaráætlunar fjárhagsárið 1996

Svæði : Austur- og Suður-Afríka

RESA

Að þroskast á heilbrigðan hátt

Heilsugæslustöðvar byggðar (4 herbergi eða færri).

Sjúkraliðar sem hafa fengið eins dags þjálfun.

Börn sem hafa fengið næringaráruka í meira en eina viku.

Börn sem hafa fengið fjárhagsaðstöð vegna læknis-/tannlæknismæðferðar.

Egyptland	EtiópíA	KENYÁ	MALAVI	SUDAN	TANSANÍA	ÚGANDA	SAMBÍA	SIMBABVE	ALLS
1	0	6	0	7	1	2	0	9	26
1053	0	719	0	425	1003	20	80	1085	4385
10195	0	2240	2400	0	0	0	0	251402	266237
984	0	396	0	305	0	581	0	17	2283

Menntun

Kennrarar sem hafa fengið þjálfun í eina viku.

Æfingabækur fyrir skóla keyptar / fengnar að gjöf.

Kennslubækur fyrir skóla keyptar / fengnar að gjöf.

Skólabúnningar keyptir / búin til / fengnir að gjöf.

Börn sem hafa fengið hjálp vegna skólagjalda / námsstyrkir.

Skólaborð smíðuð / keypt / fengin að gjöf.

Varanlegar skólastofur byggðar.

Viðgerðir á skólastofum.

Fullorðnir í lestrarkennslu á þessu fjárhagsári.

0	0	367	0	970	115	565	0	303	2320
667	0	0	41200	0	69106	0	150	0	111123
0	0	45650	9600	1182	8769	7285	150	58387	131023
8897	0	5761	0	2000	6040	0	0	434	23132
12321	0	1598	0	154	0	0	0	2014	16087
3200	0	3689	250	1564	1725	1794	0	4109	16331
44	0	50	8	93	31	45	0	82	353
0	0	34	0	0	14	0	0	33	81
1160	0	3000	568	3617	0	0	0	350	8695

Híbýli

Kamrar eða vatnssalerni grafin / byggð.

Hús tengd við ný skolpræsikerfi.

Brunnar grafnir / endurbyggðir.

Nýir brunnar grafnir (með árangri).

Sett upp sjálffrenndi drykkjarvatnskerfi.

Drykkjarvatnskerfi viðgerð / endurbætt.

Gert við hús á kostnað PLAN verkefnis.

Nýir bústaðir byggðir fyrir styrkþega.

Samkomusalarir byggðir eða lagaðir.

Ráðamenn samfélags þjálfaoðir í einn dag eða meira.

Kílómetrar vega endurbættir.

Bryr byggðar.

Fjölskyldur sem högnumust á jarðvegsbindingu.

Hús nýlega tengd við rafveitu.

50	0	2403	0	57	162	23	96	4311	7102
143	0	0	0	0	0	0	0	0	143
0	0	15	0	7	13	0	0	159	194
0	0	8	93	14	0	27	0	220	362
0	0	28	0	1	0	0	0	0	29
0	0	392	0	2	0	0	0	31	425
265	0	520	0	0	0	1	0	2	788
225	0	596	0	0	2	6	0	313	1142
2	0	2	0	3	0	3	0	2	12
2214	95	3522	232	200	3575	814	20	2693	13365
1.2	0	26	0	0	0	0	0	53.4	80.6
0	0	4	2	11	0	0	0	1	18
0	0	1092	0	1500	0	0	0	18405	20997
448	0	2	0	0	0	0	0	44	494

Heimild: Úr PLAN International: *Tafla með samantekt á niðurstöðum fjárhagsáætlunar 1996, viðauki við ársfjórðungskýrslu til Alþjóðaráðsins, 1. ársfjórðungur 1997.*

Taflan á blaðsíðunni hér að framan er hluti af skýrslu sem „PLAN International”, alþjóðleg hjálpstofnun gefur út. Þar er að finna upplýsingar um vinnu PLAN á einu svæði (Austur- og Suður-Afríku). Styðstu við þessa töflu til að svara eftirfarandi spurningum.

Spurning 2: PLAN INTERNATIONAL

Hvar tók PLAN þátt í flestum tegundum framkvæmda samkvæmt töflunni?

- A Í Sambíu.
- B Í Malaví.
- C Í Kenýu.
- D Í Tansaníu.

PLAN INTERNATIONAL STIGAGJÖF 2

MARKMIÐ SPURNINGAR: að bera saman atriði á lista/finna upplýsingar.

1 stig: C Í Kenýu.

0 stig: Önnur lönd.

Spurning 3: PLAN INTERNATIONAL

Hér að neðan eru talin upp fleiri verkefni sem hjálpstofnanir standa að. Ef þessi verkefni væru talin upp í töflunni, hvaða flokki myndu þau tilheyra? Svaraðu með því að setja kross í viðeigandi reit.

Búið er að krossa við fyrsta verkefnið.

	Að þroskast á heilbrigðan hátt	Menntun	Híbýli
Almenningssímar settir upp	☐	☐	☒
Börn bólusett	☐	☐	☐
Fræðsla fyrir mæður um ungabarnafæði	☐	☐	☐
Sólarraforkuver byggt	☐	☐	☐

PLAN INTERNATIONAL STIGAGJÖF 3

MARKMIÐ SPURNINGAR: að nota skilgreiningar í tilteknum texta á önnur atriði.

	Að þroskast á heilbrigðan hátt	Menntun	Híbýli
Almenningssímar settir upp	☐	☐	☒
Börn bólusett	☒	☐	☐
Fræðsla fyrir mæður um ungabarnafæði	☒	☐	☐
Sólarraforkuver byggt	☐	☐	☒

1 stig: 3 rétt.

0 stig: 2 eða færri rétt.

Spurning 4A: PLAN INTERNATIONAL

Hvað gefur taflan til kynna um starfsemi PLAN í Eþíópíu árið 1996, samanborið við önnur lönd á þessu svæði?

- A Starfsemin var mikil í Eþíópíu, samanborið við önnur lönd.
- B Starfsemin var lítil í Eþíópíu, samanborið við önnur lönd.
- C Hún var svipuð og í öðrum löndum á þessu svæði.
- D Hún var tiltölulega mikil í flokknum „híbýli” en lítil í öðrum.

PLAN INTERNATIONAL STIGAGJÖF 4A

MARKMIÐ SPURNINGAR: að nota þekkingu sína og reynslu til að mynda tilgátu sem er í samræmi við upplýsingar í töflu.

1 stig: Starfsemin er lítil í Eþíópíu, samanborið við önnur lönd.

0 stig: Annað

Spurning 4B: PLAN INTERNATIONAL

Hvað heldur þú að geti skýrt umfang starfsemi PLAN í Eþíópíu samanborið við starfsemina í öðrum löndum?

PLAN INTERNATIONAL STIGAGJÖF 4B

MARKMIÐ SPURNINGAR: að nota þekkingu sína og reynslu til að mynda tilgátu sem er í samræmi við upplýsingar í töflu

Flokkið svörin á þennan hátt

- a: Nemandinn hefur svarað a) hluta spurningarinnar rétt. Stingur upp á líklegri skýringu á því að starfsemin er minni í Eþíópíu en annars staðar.
(Skýringin sjálf þarf ekki að vera rétt.)
- Kannski er erfitt að vera með aðstoð þar því landið er í svo miklu rugli.
  - Af því að það er líklega ekki eins mikil þörf á aðstoð í Eþíópíu og annars staðar.
  - Ef það eru aðrar hjálparstofnanir að vinna í Eþíópíu þá er minna fyrir PLAN að gera.
- b: Nemandinn hefur svarað a) hluta spurningarinnar rétt. Áttar sig á því að starfsemin er minni í Eþíópíu án þess að gefa útskýringu eða líklega útskýringu.
- Starfsemin er ekki eins mikil í Eþíópíu.
  - PLAN gerir næstum ekkert í Eþíópíu.
  - Þeir vita ekki hvernig þeir eiga að aðstoða þar.
  - Þeir ættu að gera meira í Eþíópíu.
- c: Nemandinn hefur svarað a) hluta spunningarinnar rangt. Kemur með líklega skýringu á umfangi starfseminnar eins og hann sagði hana vera í hluta a).
(Skýringin sjálf þarf ekki að vera rétt.)
- [Svar við a) hluta: Starfsemin er mikil í Eþíópíu, samanborið við önnur lönd:] Eþíópía er fátækari en önnur lönd á þessu svæði og þarf þ.a.l. meiri aðstoð.
  - [Svar við a) hluta: Hún er svipuð og í öðrum löndum á þessu svæði:] Aðstoðinni er skipt svo það myndist ekki deilur á milli landa.

1 stig: a

0 stig: Annað, þar með talið b og c.

- Umfang starfsemi PLAN í Eþíópíu er meira en í öðrum löndum.
- PLAN gerir jafn mikið í öllum löndum.

Vísindaleg vopn lögreglunnar

**Morð hefur verið
framkvæmt en hinn
grunaði neitar öllu.
Hann kveðst ekki
pekkja fórnarlambið.
Hann segir að hann
hafi aldrei pekkt það,
aldrei komið nálægt
því, aldrei snert það...

Lögreglan og
dómarinn eru
sannfærð um að hann
segi ekki satt. En
hvernig á að sanna
það?**

Smásjá á
rannsóknastofu
lögreglunnar

Á vettvangi glæpsins hafa rannsóknarmenn safnað saman öllum mögulegum slitrum af sönnunargögnum: trefjum úr vefnaði, hárum, fingrafórum, sigarettustubbum... Hin fáu hár sem fundust á jakka fórnarlamsins eru rauð og þau virðast undarlega lík hári hins grunaða. Ef hægt væri að sanna að hárin séu af honum væri það sönnun þess að hann hefði hitt fórnarlambið.

Hver einstaklingur er sérstakur

Sérfræðingar taka til verks. Þeir athuga frumur við rætur hára og nokkrar blöðfrumur hins grunaða. Í kjarna hverrar fruma í líkama okkar er DNA. Hvað er það? DNA er eins og hálfesti, gerð úr tveimur

snúnum perlufestum. Í myndið ykkur að þessar perlur séu í fjórum mismunandi litum og að þúsundir litaðra perla (sem eitt gen samanstandur af) myndi keðju í mjög ákveðinni röð. Í hverjum einstaklingi er þessi röð nákvæmlega sú sama í öllum frumum líkamans: þeim í röturnum hársins jafnt og þeim í stórtúnni, þeim í lifrinni og þeim í maganum eða blöðinu. En röð perlanna er mismunandi frá einum manni til annars. Miðað við fjölda perlanna sem eru strengdar á pennan hátt, er mjög lítill möguleiki á að tvær manneskjur hafi sama DNA, fyrir utan eineggja tvíbura. DNA er einstakt fyrir hvern einstakling og því einhvers konar erfðafræðileg persónuskilríki.

Erfðafræðingar geta því boríð saman erfðafræðileg skilríki hins grunaða (fengið úr blöði hans) og það sem persónan með rauða hárið ber. Ef erfðafræðiskilríkin eru þau sömu, munu þeir vita að hinn grunaði kom sannarlega nálægt fórnarlambinu sem hann sagdist aldrei hafa hitt.

Aðeins eitt sönnunargagn

Lögreglan lætur æ oftar gera erfðafræðirannsókn í kynferðisafbrotamálum, morðum, þjófnaði og öðrum glæpum. Af hverju? Til að reyna að finna sönnun um samband milli tveggja manna, tveggja hluta eða manns og hlutar. Að sanna slikt samband er oft mjög gagnlegt fyrir rannsóknina. En það er ekki nauðsynlega sönnun um glæp. Það er aðeins eitt sönnunargagn af mörgum.

Anne Versailles

Erfða hvað?

DNA er gert úr nokkrum genum sem hvert um sig er gert úr þúsundum „perla“. Saman mynda þessi gen erfðafræðileg persónuskilríki einstaklingsins.

Hvernig er flett ofan af erfðafræðilegu persónuskilríkjunum?

Erfðafræðingurinn tekur nokkrar frumur úr rót hársins sem fannst á fórnarlambinu eða úr munnvatni sem er á sigarettu. Hann setur þær í efni sem eyðir öllu í kringum DNA frumurnar. Hann gerir það sama við frumur úr blöði hins grunaða. Umrætt DNA er síðan búið sérstaklega undir greiningu. Því næst er það sett í sérstakt hlaup og rafstraumi hleypt í gegnum hlaupið. Eftir nokkra tíma framkallar þetta rendur líkar strikamerki (eins og er á öllum hlutum sem við kaupum) sem sjást undir sérstöku ljósi. Strikamerki í DNA hins grunaða er síðan boríð saman við DNA hára og fundust á fórnarlambinu.

Við erum gerð úr milljörðum fruma

Sérhver lifvera er gerð úr mörgum frumum. Fruma er mjög lítil. Einnig má segja að hún sé smá því aðeins er hægt að sjá hana gegnum smásjá sem stækkar hana margfalt. Hver fruma hefur ytri himnu og kjarna þar sem DNA er að finna.

Styðstu við tímaritsgreinina á blaðsíðunni á undan til þess að svara eftirfarandi spurningum.

Spurning 4: LÖGREGLAN

Til að útskýra byggingu DNA talar höfundur um perluhálsfesti. Hvernig eru þessar perluhálsfestar mismunandi frá einum einstaklingi til annars?

- A Þær eru mislangar.
- B Röð perlanna er mismunandi.
- C Fjöldi hálsfestanna er mismunandi.
- D Litur perlanna er mismunandi.

LÖGREGLAN STIGAGJÖF 4

MARKMIÐ SPURNINGAR: að velja skýrt framsettar upplýsingar.

- 1 Stig: B röð perlanna er mismunandi.
0 Stig: Annað.

Spurning 5: LÖGREGLAN

Hver er tilgangur kassans með yfirskriftinni „Hvernig er flett ofan af erfðafræðilegu persónuskilríkjunum?”

Að útskýra:

- A hvað DNA er.
- B hvað strikamerki er.
- C hvernig frumur eru greindar til að finna mynstrið í DNA.
- D hvernig má sanna að glæpur hafi verið framinn.

LÖGREGLAN STIGAGJÖF 5

MARKMIÐ SPURNINGAR: að draga ályktun.

- 1 Stig: C hvernig frumur eru greindar til að finna mynster í kjarnsýru.
0 Stig: Annað.

Spurning 6: LÖGREGLAN

Hvert er meginmarkmið höfundarins?

- A Að vara við.
- B Að skemmta.
- C Að upplýsa.
- D Að sannfæra.

LÖGREGLAN STIGAGJÖF 6

MARKMIÐ SPURNINGAR: að bera kennsl á almennt markmið.

1 Stig: C að upplýsa.

0 Stig: Annað.

Spurning 7: LÖGREGLAN

Við lok inngangssins (fyrsta skyggða hlutans) stendur: „En hvernig á að sanna það?”

Samkvæmt kaflanum finna rannsóknarnar svar við þessari spurningu með því að:

- A yfirheyra vitni.
- B gera erfðagreiningar.
- C yfirheyra grunaða rækilega.
- D yfirfara allar niðurstöður rannsóknarinnar aftur.

LÖGREGLAN STIGAGJÖF 7

MARKMIÐ SPURNINGAR: að draga ályktun

1 Stig: B gera erfðagreiningar.

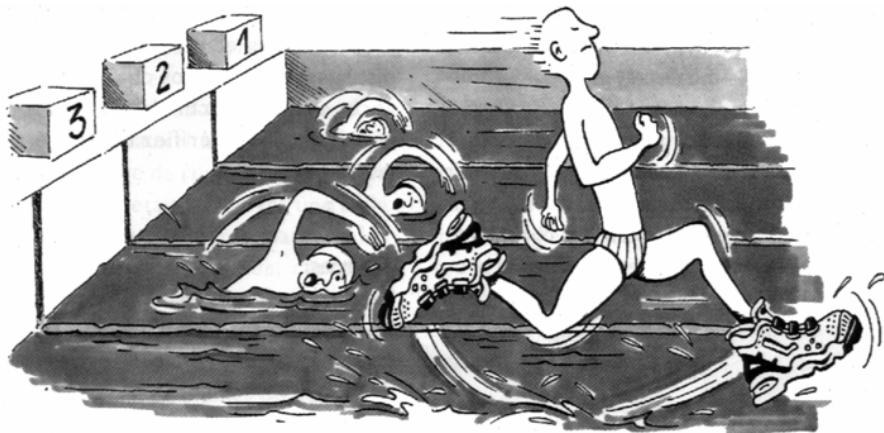
0 Stig: Annað.

R110: ÍþRÓTTASKÓR

LÁTTU ÞÉR LÍÐA VEL Í HLAUPASKÓNUM ÞÍNUM

Íþróttalæknisfræðimiðstöðin í Lyon hefur í 14 ár rannsakað meiðsl ungra íþróttamanna og atvinnumanna í íþróttum. Rannsóknin hefur sýnt að besta stefnan séu forvarnir ... og góðir skór.

Högg, föll, slit og rif...

Átján prósent leikmanna á aldrinum 8 til 12 ára hafa þegar hlotið meiðsli á hæl. Brjóskið í ökkla knattspyrnumanns bregst ekki vel við höggum og 25% atvinnumannna hafa komist að því að það er sérstaklega viðkvæmur staður. Brjóskið í hinum viðkvæma hnjalíð getur einnig orðið fyrir óbætanlegum skaða og ef ekki er að gætt allt frá barnæsku (10-12 ára) getur það valdið slitgigt fyrir aldur fram. Mjöömin sleppur heldur ekki við skaða og þreyttur leikmaður getur beinbrotnað eftir fall eða samstuð.

Samkvæmt rannsókninni fá knattspyrnumenn, sem hafa leikið í meira en tíu ár, beinútvöxt annað hvort á sköflungnum eða á hælnum. Þetta er þekkt sem „knattspyrnumanns-

fótur“, afmyndun sem orsakast af skóm sem hafa of sveigjanlegan sóla og ökklastykki.

Verja, styðja, veita stöðugleika, deyfa högg

Ef skór er of stífur, hamlar hann hreyfingu. Ef hann er of sveigjanlegur, eykur hann líkur á meiðslum og tognunum. Góður íþróttaskór ætti að uppfylla fjögur skilyrði:

Í fyrsta lagi verður hann að *veita ytri vörn*: standast högg frá boltanum eða öðrum leikmanni, ráða við ójöfnur í undirlagi og halda fætinum heitum og þurrum þó úti sé ískalt og rigning.

Hann verður að *styðja við* fótinn, sérstaklega ökkialiðinn, til að koma í veg fyrir tognanir, bólger og önnur vandamál, sem

gætu jafnvel haft áhrif á hnéð.

Hann verður einnig að veita leikmönnum góðan *stöðugleika* þannig að þeir renni ekki á blautri jörð eða skriki fótur á velli sem er of þurr.

Að lokum verður hann að *deyfa högg*, sérstaklega þau högg sem blak- og körfuboltamenn þurfa að bola vegna þess hve þeir stökkva mikið.

Purrir fætur

Til að forðast smáa en sársaukafulla kvilla eins og blöðrur eða jafnvel sár eða íþróttamannsfót (sveppasýkingar), verður skórinn að leyfa uppgufun svita og koma í veg fyrir að utanaðkomandi raki komist inn. Besta efnið að þessu leyti er leður, en það er hægt að vatnsverja til að skórinn gegnblotni ekki í fyrstu rigningu.

Greinin á síðunni hér á undan styðst við niðurstöður rannsóknar sem framkvæmd var af Íþróttalæknisfræðimiðstöðinni í Lyon (Frakklandi) á 14 árum. Notið greinina til að svara eftifarandi spurningum.

Spurning 1: ÍþRÓTTASKÓR

Hvað ætlað höfundurinn að sýna fram á í textanum?

- A Að gæði á mörgum íþróttaskóm hafa stórlega aukist.
- B Að það sé best að leika ekki knattspyrnu ef maður er yngri en 12 ára.
- C Að ungt fólk meiðist oftar og oftar vegna lélegs líkamsástands.
- D Að það sé mjög mikilvægt fyrir unga íþróttamenn að nota góða íþróttaskó.

ÍþRÓTTASKÓR STIGAGJÖF 1

MARKMIÐ SPURNINGAR: Að skilja textann í heild.

- 1 stig: D Að það sé mjög mikilvægt fyrir unga knattspyrnumenn að nota góða íþróttaskó.
- 0 stig: Önnur svör.

Spurning 4: ÍþRÓTTASKÓR

Af hverju ættu sólarnir á íþróttaskóm ekki að vera of stífir, samkvæmt greininni?

ÍþRÓTTASKÓR STIGAGJÖF 4

MARKMIÐ SPURNINGAR: Að velja upplýsingar sem koma skýrt fram í textanum.

- 1 stig: Segir að maður geti ekki hreyft sig almennilega í skóm með of stífum sólum.
- Þeir hamla hreyfingu.
  - Þeir hindra mann í því að hlaupa / hreyfa sig / stunda íþróttir auðveldlega.

- 0 stig: Óljóst, ónákvæmt eða óviðkomandi svar.
- Til að forðast meiðsl.
  - Þeir styðja ekki við fótinn.

Spurning 5: ÍþRÓTTASKÓR

Á einum stað í greininni segir: „Góður íþróttaskór ætti að uppfylla fjögur skilyrði:“

Hver eru þessi skilyrði?

.....
.....
.....
.....

ÍþRÓTTASKÓR STIGAGJÖF 5

MARKMIÐ SPURNINGAR: Að velja upplýsingar sem koma skýrt fram í textanum.

Flokkið svör á eftirfarandi hátt:

- a: Að veita ytri vörn (eða umorðar)
  - verja fótinn fyrir utanaðkomandi meiðslum
- b: Að styðja við fótinn (eða umorðar)
  - hjálpa til að koma í veg fyrir tognanir og bólger
- c: Að veita góðan stöðugleika (eða umorðar)
  - hindra fótinn í að renna / skrika til.
- d: Að deyfa högg (eða umorðar)
  - deyfa höggáhrif af stökkum.

1 stig: (í hvaða röð sem er) abcd

0 stig: Önnur svör

Spurning 6: ÍþRÓTTASKÓR

Skoðið þessa setningu sem er í lok greinarinnar. Hún er sýnd hér í tveimur hlutum:

“Til að forðast smáa en sársaukafulla kvilla, eins og blöðrur eða jafnvel sár eða íþróttamannsfót (sveppasýkingar),...” *(fyrri hluti)*

“...verður skórinн að leyfa uppgufun og útgufun og koma í veg fyrir að utanaðkomandi raki komist inn.” *(seinni hluti)*

Hver eru tengslin á milli fyrri og seinni hluta setningarinnar?

Seinni hlutinn:

- A stangast á við fyrri hlutann.
- B endurtekur fyrri hlutann.
- C sýnir fram á vandann sem lýst er í fyrri hlutanum.
- D gefur lausn á vandamálinu sem lýst er í fyrri hlutanum.

ÍþRÓTTASKÓR STIGAGJÖF 6

MARKMIÐ SPURNINGAR: Að greina hvernig mismunandi textahlutar tengjast.

1 stig: D gefur lausn á vandamálinu sem nefnt er í fyrri hlutanum.

0 stig: Önnur svör.

R119: GJÖFIN

Lestu söguna á næstu þremur blaðsíðum og svaraðu spurningunum sem fylgja.

Hún velti fyrir sér hve marga daga hún hefði setið svona og horft á kalt, mórautti vatnið fikra sig hærra við brattan bakkann sem svarfaðist úr jafnharðan. Hún mundi óljóst eftir því þegar regnið skall á - úr suðri inn yfir fenin - og tók að lemja á húsinu. Svo fór fljótið að vaxa, hægt í fyrstu, en síðan jafnt og þétt uns straumurinn hægði á 5 sér, stöðvaðist og snéri til baka. Þegar stundir liðu seildist það inn eftir lækjum og skurðum og lagðist yfir flatlendið. Um nöttina, meðan hún svaf, hremmdi það veginn og umkringdi hana svo að nú sat hún hér ein, báturinn hennar horfinn; húsið eins og rekadrumbur sem borið hafði upp á malarkamb. Nú hafði vatnið jafnvel náð að teygja sig upp í tjargaða stoðviðina. Það hækkaði sífellt.

10 Svo langt sem augað eygði - að trjákrónunum þar sem hinn fljótsbakkinn hafði verið - var fenið líkast hafi af völdum regnsins; áin horfin í víðáttu þess. Húsið hennar með bátsbotninum hafði verið smíðað til að mæta slíku flóði, ef það kæmi þá nokkru sinni, en nú var það orðið gamalt. Kannski var viðurinn grotnaður sundur sums staðar að neðanverðu. Kannski mundi strengurinn slitna, sá sem batt húsið við stóru eikina, 15 og þá mundi hún sigla með straumnum, sömu leið og báturinn hennar fór.

Nú gat enginn komið. Hún gæti kallað en það yrði til einskis, enginn myndi heyra. Um allt fenið voru aðrir að berjast við að bjarga því litla sem þeir gátu, jafnvel eigin lífi. Hún hafði séð heilt hús fljóta fram hjá, svo bögult að það minnti hana á jarðarför. Þegar hún sá húsið þóttist hún vita hver ætti það. Það hafði verið slæmt að sjá það fljóta hjá, en eigendurnir hlutu að hafa flúið upp á hærra land. Þegar kvöldaði og hrammar regn og myrkurs hertu tökin, heyrði hún pardusdýr öskra upp með ánni.

20 Nú virtist húsið skjálfa umhverfis hana eins og það væri lifandi. Hún teygði sig til að grípa lampa þegar hann var að detta af borðinu við rúmið hennar og skorðaði hann á milli fóta sér til að halda honum stöðugum. Það brakaði og gnast í húsinu þegar það braust upp úr leðjunni og tók að fljóta; það skoppaði eins og korkur en sveigði svo með hægð út í árstrauminn. Hún greip um rúmstokkinn. Húsið valt og togaði í landfestarnar eins og þær leyfðu. Þá kom hnykkur, það ískraði og marraði í gömlum viðum en síðan hægðist um í bráð. Straumurinn linaði tökin og leyfði húsinu að berast aftur inn yfir grunn sinn sem það skrapaði í velingnum. Hún náði andanum 25 á ný, sat lengi og fylgdi háttbundnu vaggi öldunnar. Myrkrið hneig yfir hana gegnum látausan regnstrauminn og hún sofnaði með höfuð hvílandi á armi og tak á rúmstokknum til annarrar handar.

30 Einhvern tíma um nöttina vakti veinið hana, svo angistarfullt að hún var komin á fætur áður en hún vaknaði. Í myrkrinu rak hún sig á rúmið. Veinið kom að utan, frá fljótinu. Hún heyrði eitthvað hreyfast, eitthvað stórt, og því fylgdu þungir skruðningar, líkt og það néri eða risti. Svo rakst það á húsið hennar, ekki beint, heldur utan í það og strauk hlið þess. Þetta vartré. Hún hlustaði þegar greinarnar og laufin rifnuðu af því og bárust áfram niður ána og skildu aðeins eftir regnið og sog fljótsins sem rann saman í svo stöðugan nið að hann virtist hluti af þögninni. Hún mjakaði sér til veggjar í rúminu og var næstum sofnuð aftur þegar hún heyrði annað vein, í þetta skipti svo nærri að það gat hafa komið úr sjálfa herberginu. Hún starði inn í myrkrið og færði sig hægt ofar í rúmið þar til hönd hennar nam kaldar útlínur rifflsins. Samanhnipruð á koddanum krepti hún hendurnar um rifflinn í kjöltu sinni. „Hver er þar?” kallaði hún.

40 Svarið var annað vein, breytulegt og ekki eins skerandi - síðan umlukti þögnin hana á ný. Hún hniproði sig saman í rúminu. Hvað sem þetta var gat hún heyrт það hreyfast um veröndina. Það brakaði í borðviðnum og hún heyrði þegar hlutum var

velt um koll. Það var klórað í vegginn eins og einhver ætlaði að brjóta sér leið inn. Nú vissi hún hvað þetta var, stór köttur sem hafði borist með trénu sem fór hjá. Hann hafði komið með flóðinu, gjöf þess.

50 Ómeðvitað þrýsti hún hönd sinni að andlitinu og stífum hálsinum. Riffillinn skalf í kjöltu hennar. Hún hafði aldrei séð hlébarða á ævi sinni. Hún hafði heyrt um þá frá öðrum og heyrt vein þeirra, eins og þjáningsaróp í fjarska. Kötturinn var að klóra vegginn aftur, hrísti gluggann við dyrnar. Þetta mundi bjargast meðan hún gæti varið gluggann og veggurinn og vatnið króuðu köttinn af. Hann staldraði við fyrir utan og 55 krafsaði með klónum í ryðgaðan karminn. Öðru hverju vældi hann og urraði.

Þegar dagsbirtan seytlaði gegnum regnið að lokum, eins og annars konar myrkur, sat hún enn á rúminu, stirð og köld. Handleggir hennar, vanir róðri á ánni, voru aumir eftir takið á rifflinum. Hún hafði varla leyft sér að hreyfa sig af ótta við að öll hljóð myndu espa köttinn. Hún ruggaðist stjörf með hreyfingum hússins. Regnið féll eins og það myndi halda þannig áfram að eilífu. Loksins gat hún séð vígvöll flóðsins gegnum gráa birtuna og langt í burtu greindi hún útlínur drukknandi trjákróna. Kötturinn hreyfði sig ekki. Kannski var hann farinn. Hún lagði byssuna til hliðar, renndi sér fram úr rúminu og færði sig hljóðlaust að glugganum. Hann var enn þarna, í hnipro á brún verandarinnar og starði upp á lifandi eikina, landfestu húss hennar, 60 eins og hann væri að meta hvort hann mundi ná að stökkva upp á slútandi grein. Henni fannst hann ekki eins skelfilegur núna þegar hún gat séð hann, hárið samanklesst í gráfum feldinum og síðurnar innfallnar svo að telja mátti rifin. Það yrði auðvelt að skjóta hann þar sem hann sat og sveiflaði langri rófunni aftur og fram. Hún var að ná í riffilinn þegar hann snéri sér við. Fyrirvaralaust, án þess að hnipro sig 65 saman eða hreyfa vöðva, stökk hann á gluggann og splundraði glerinu. Hún féll aftur á bak, bældi niður óp, greip riffilinn og skaut gegnum gluggann. Hún sá ekki hlébarðann núna, en hafði misst marks. Hún sá glitta í höfuð hans og herðakamb þegar hann bar fyrir gluggann.

70 Skjálfandi fikraði hún sig aftur að rúminu og lagðist niður. Svæfandi, stöðugur niður ár og regns og nístandi kuldinn drógu úr henni allan mótt til athafna. Hún fylgdist með glugganum og hafði riffilinn tilbúinn. Eftir langa bið færði hún sig á ný og leit út. Hlébarðinn hafði sofnað með hausinn fram á loppurnar eins og heimilisköttur. Í fyrsta sinn síðan regnið kom yfir langaði hana til að gráta, sjálfrar sín vegna, vegna alls fólkssins, vegna alls sem flóðið snart. Hún lagðist á rúmið og dró teppið að 75 herðum sínum. Hún hefði átt að fara þegar hún gat, á meðan vegirnir voru enn opnir eða áður en báturinn hennar skolaðist burt. Þegar hún ruggaðist fram og aftur með húsinu minnti sár magaverkur hana á að hún hafði ekki borðað. Hún mundi ekki hve lengi. Hún var glorsoltin eins og kötturinn. Hún smeygði sér inn í eldhúsið og kveikti í því litla sem eftir var af eldiviðnum. Ef flóðið drægist á langinn yrði hún að brenna stólinn, jafnvel borðið sjálf. Hún tók niður leifar af reyktu svínslæri sem hékk undir súðinni, skar þykkar sneiðar af rauðbrúnu kjötinu og setti þær á pönnu. Hana svimaði af lyktinni af steiktu kjötinu. Þarna lá gamalt og skorpið brauð frá því að hún eldaði síðast og hún gat hellt upp á kaffi. Það var nóg af vatni.

Meðan hún steikti handa sér gleymdi hún næstum kettinum þar til hann veinaði. 80 Hann var líka svangur, „Leyfou mér að borða“, kallaði hún, „svo skal ég sinna þér“. Hún hló með sjálfri sér. Þegar hún hengdi afganginn af lærinu á naglann gaf kötturinn frá sér langt og djúpt urr svo að hönd hennar skalf.

Eftir að hún hafði borðað fór hún aftur upp í rúmið og tók riffilinn. Nú var húsið alveg á floti og skrapaði ekki bakkann lengur þegar áin hreyfði það. Maturinn hafði hlýjað henni. Hún gæti losað sig við köttinn meðan dagsbirtan næði til hennar gegnum regnið. Hún læddist hægt að glugganum. Hann var þarna enn, vælandi, og farinn að ráfa um veröndina. Hún starði á hann lengi, óhrædd. Síðan, án þess að hugsa sig um, lagði hún riffilinn til hliðar og skaust meðfram rúminu fram í eldhúsið.

100 Kötturinn hreyfði sig órólegur fyrir aftan hana. Hún tók niður afganginn af lærinu, gekk til baka yfir ruggandi gólfíð og stjakaði bitanum út um brotinn gluggann. Hinu megin heyrðist græðgislegt hvæs og hún skynjaði líkt og snögga bylgju frá dýrinu. Hún hraðaði sér aftur að rúminu, þrumu lostin yfir gjörðum sínum. Hún heyrði atganginn þegar hlébarðinn reif kjötið í sig. Húsið skalf umhverfis hana.

105 Næst þegar hún vaknaði vissi hún strax að allt var breytt. Regnинu hafði slotað. Hún skynjaði enga hreyfingu á húsinu; það valt ekki lengur á flóðinu. Hún opnaði dyrnar og sá nýjan heim gegnum rifið netið. Húsið hvíldi á bakkanum þar sem það hafði alltaf staðið. Nokkrum fetum neðar byltist fljótið enn fram í iðuköstum en það flæddi ekki lengur yfir rimann sem skildi húsið frá eikinni. Kötturinn var horfinn.
110 Ógreinileg spor lágu frá veröndinni að eikinni og svo eflaust áfram út yfir fenið. Þau voru strax tekin að jafnast út í mjúkri leðjunni. Á veröndinni lágu leifarnar af svínslærinu, nagaðar að beini.

Heimild: Louis Dollarhide, “The Gift” in *Mississippi Writers: Reflections of Childhood and Youth*, Volume I, edited by Dorothy Abbott, University Press of Mississippi, 1985

Spurning 1: GJÖFIN

Hverjar eru aðstæður konunnar við upphaf sögunnar?

- A Hún er of veikburða til að yfirgefa húsið eftir marga daga án fæðu.
- B Hún er að verja sig fyrir villidýri.
- C Húsið hennar er umkringt af vatnsflóði.
- D Fljót í vexti hefur hrifið húsið hennar með sér.

GJÖFIN STIGAGJÖF 1

MARKMIÐ SPURNINGAR: BU: Að greina sögusvið sögu

Stig 1: C Húsið hennar er umkringt af vatnsflóði

Stig 0: Önnur svör

Spurning 4: GJÖFIN

Þegar konan segir, „svo skal ég sinna þér” (lína 90) þýðir það að hún:

- A er viss um að kötturinn geri henni ekkert.
- B er að reyna að hræða köttinn.
- C ætlar sér að skjóta köttinn.
- D ætlar að gefa kettinum mat.

GJÖFIN STIGAGJÖF 4

MARKMIÐ SPURNINGAR: Að greina tilgang eða ætlan persónu.

Stig 1: D ætlar sér að skjóta köttinn.

Stig 0: Önnur svör

Spurning 5: GJÖFIN

Finnst þér síðasta setning sögunnar „Gjöfin” vera viðeigandi endir á henni?

Útskýrðu svar þitt og sýndu að þú skiljir hvernig endir sögunnar tengist merkingu hennar.

.....
.....

GJÖFIN STIGAGJÖF 5

MARKMIÐ SPURNINGAR: Meta notkun höfunda á ákveðnu einkenni textans.

Gefið fyrir eftirfarandi

a: Styður skoðun með trúverðugum rökum sem eru samkvæm textanum, og fer út fyrir ramma bókstaflegrar túlkunar. Tengir síðustu setninguna við innhald sögunnar, t.d., við hlébarðann og/eða beinið (heildarstef) eða það að lifa af.

- Viðeigandi. Jafnvel þó hlébarðinn sé farinn og spor hans þegar farin að dofna, er beinið sterk áminning um návist hans.
- Já. Beinnið er eins og gjöf, og það er þema sögunnar.
- Það er ágætur endir að skírskota til hlébarðans.
- Já. Svínsbeinið minnir okkur á hvað hefði getað komið fyrir konuna.
- Já. Sagan hefur leitt konunni fyrir sjónir hvað skiptir máli í lífinu og hreinsað, hvítt beinið er táknað um það.

b: Minnist á stíl eða hljóm setningarinnar, tengir það við síðasta hluta sögunnar. Samþand gæti verið tilgreint eða ályktað fúslega.

- Nei, það er of snubbótt miðað við að smáatriði eru tilgreind nákvæmlega í mestum hluta sögunnar.
- Já, það er mikilvægt að hafa sterkan endi á sögunni.
- Já, það passar við staðreyndastíl sögunnar.
- Já, það heldur við hrollvekju sögunnar.

c: Styður skoðun með sannfærandi réttlætingu sem sýnir fram á bókstaflegan skilning á atburðum sögunnar.

- Nei. Hlutanum varðandi kjötbitann var lokið.
- Sagan er búin vegna þess að kjötið er búið og þá sagan líka.
- Já, það gefur svar við spurningunni hvort kötturinn át matinn.
- Já. Núna þegar flóðið er í rénum og dýrið hefur étið kjötið er engin ástæða fyrir köttinn að staldra við.

Stig 2: a EÐA b

Stig 1: c

Stig 0: Önnur svör, þar með talin skoðun án rökstuðnings, eða óljóst, ónákvæmt, óviðkomandi eða ótrúverðugt svar.

- Það er meira en áhrifaríkt. Það er virkilega sláandi.
- Nei, þetta er ekki góður endir vegna þess að hann segir ekki hvort konan lífði af.
- Nei. Hann er óviðkomandi sögunni.
- Nei. Það væri betra að hafa endinn meira spennandi.
- Hún endar á lýsingu á beininu.

Spurning 6: GJÖFIN

„Það brakaði og gnast í húsinu þegar það braust upp úr leðjunni ...” (línur 24-25)

Hvað kom fyrir húsið í þessum hluta sögunnar?

- A Það datt í sundur.
- B Það fór á flot.
- C Það rakst á eikartréð.
- D Það sökk niður á ábotninn.

GJÖFIN STIGAGJÖF 6

MARKMIÐ SPURNINGAR: RI: literal match

Stig 1: B Það fór á flot.

Stig 0: Önnur svör

Spurning 7: GJÖFIN

Hér eru nokkrar tilvitnanir um hlébarðann í sögunni.

“um nóttna vakti veinið hana, svo angistarfullt ...” (lína 33)

“Svarið var annað vein, þreytulegt og ekki eins skerandi ...” (lína 44)

“Hún hafði ... heyrt vein þeirra, eins og þjáningaráróp í fjarska.” (línur 51–52)

Með það í huga hvað gerist síðar í sögunni, hvers vegna heldur þú að höfundurinn hafi valið þessar lýsingar til að kynna hlébarðann til sögunnar?

.....
.....
.....

GJÖFIN STIGAGJÖF 7

MARKMIÐ SPURNINGAR: Sýnir hæfni til að greina blæbrigði í málínu sem litar túlkunina

Gefið fyrir eftirfarandi

a: Kannast við að lýsingarnar veki samúð OG að hlébarðinn er þess vegna tengdur konunni eða við mannlegar þjáningar; eða gefur áðstæðu fyrir samúðarfullri framkomu konunnar við hlébarðann síðar.

- Hlébarðinn hljómar næstum eins og maður, svo að hann er eins og konan og maður vorkennir þeim báðum.
- Það leiðir manni strax fyrir sjónir að pardusinn er líka fórnarlamb flóðsins.
- Það lítur út fyrir að konan vorkenni dýrinu vegna þess að hún veit hvaða dýr það er.

b: Viðurkennir að lýsingarnar vekja samúð hjá lesandanum.

- Maður fer að vorkenna hlébarðanum.
- Hann hljómar sorgmæddur og þjáður.

c: Viðurkennir að spenna myndast með því að kannast ekki við hlébarðann strax. Áherslan er lögð á dulúð frekar en hugmynd um ótta.

- Það er hrollvekjandi
- Það kynnir hlébarðann hægt til sögunnar.
- Maður veist ekki hvað það er, alveg eins og konan.
- Það er spennandi.

d: Svarar út frá bókstaflegnu stigi, skilur svið og aðstæður rétt.

- Hún myndi taka eftir hljóðunum vegna þess að það var svo mikil myrkur að hún gæti ekki séð það.
- Að heyra í hlébarðanum nuna fær hana til að muna að hún hefur heyrt í einum áður.

Stig 2: a EÐA b

Stig 1: c EÐA d

Stig 0: Önnur svör, þar með talin óljós, ónákvæm, ólíkleg eða óviðkomandi svör

- Það gerir allt áhugaverðara.
- Það er sterkt lýsandi málfar.
- Hlébarðinn hljómar hættulegur, líkt eins og hann bíði eftir að hremma hana.
- Hún er að segja söguna frá sjónarhól hlébarðans.

Spurning 8: GJÖFIN

R119Q08- 0 1 2 9

Hvað gefur sagan til kynna sem ástæðu fyrir því að konan gefur hlébarðanum að éta?

.....

.....

.....

.....

GJÖFIN STIGAGJÖF 8

MARKMIÐ SPURNINGAR: Að túlka tilgang persónu

Gefið fyrir eftirfarandi

a: Geinir samúð eða hluttekningu sem hvöt konunnar.

- Hún vorkenndi honum.
- Vegna þess að hún þekkti hungurtilfinninguna.
- Vegna þess að hún er brjóstgóð kona.
- Til að hjálpa honum að lífa af

b: Greinir sjálfsvörn sem hvöt konunnar.

- Hún hélt hann færi burtu ef hún gæfi honum að éta.

c: Greinir ótta sem hvöt konunnar.

- Vegna þess að hún óttar hann.

Stig 1: a

Stig 0: b EÐA c eða önnur svör

- Hún vildi gera hann að gæludýri.
- Til að vingast við hann.
- Vegna þess að hún elskaði hann.
- Hún vissi það ekki.
- Kemur ekki fram í sögunni.

Spurning 9: GJÖFIN

Hér er hluti samtals tveggja einstaklinga sem lásu „Gjöfina”:

Gefðu dæmi úr sögunni til að sýna hvernig hvor mælandi um sig getur réttlætt skoðun sína.

Mælandi 1 .....

.....

Mælandi 2 .....

.....

GJÖFIN STIGAGJÖF 9

MARKMIÐ SPURNINGAR: Að greina rök til stuðnings

Gefið fyrir eftirfarandi

a: Til að svara fyrir mælenda 1: Gefur rök úr sögunni til að styðja hugmyndina um það að konan sé harðbrjósta og illgjörn.

- Hún er illgjörn vegna þess að fyrsta hugsun hennar er að drepa hlébarðann.

- Hún hlær þegar hún hugsar um að drepa köttinn.
- Hún er illgjörn vegna þess að hún læsir köttinn úti.

b: Til að svara fyrir mælanda 2: Gefur rök úr sögunni til að styðja hugmyndina um það að konan sé hjartahlý.

- Hún er gjafmild vegna þess að hún gefur kettinum af matnum sínum.
- Hún gefur honum svínakjöt.
- Þegar hún heyrir fyrst í pardusnum finnst henni hljóðið sorglegt, ekki skelfilegt.

Stig 2: Gefur rök sem styður báða mælendur. (a OG b)

Stig 1: Gefur rök sem styður einungis annan mælandann (a EÐA b)

Stig 0: Önnur, þar með talin óljós, ónákvæm, ólíkleg eða óviðkomandi svör

---

R216: AMANDA OG HERTOGAYNJA

Á næstu tveimur síðum eru tveir textar. Texti 1 er úrdráttur úr leikritinu Leócadia eftir Jan Anouilh og Texti 2 gefur nokkrar skilgreiningar á leikhússtörfum. Styðjist við textana til þess að svara spurningunum sem fylgja.

TEXTI 1

AMANDA OG HERTOGAYNJAN

Útdráttur: Síðan Léocadia dó hefur prinsinn, sem var ástfanginn af henni, verið óhuggandi. Hertogaynjan sem er frænka prinsins, hefur hitt unga búðarkonu í verslun sem heitir *Réseda systur*. Búðarkonan, sem heitir Amanda, er ótrúlega lík Léocadiu. Hertogaynjan vill fá Amöndu til að hjálpa sér að frelsa prinsinn undan þeim minningum sem sækja á hann.

*Krossgötur á kastalavöllum, hringlaga
bekkur kringum litinn bautastein...það er
komið að kvöldi...*

AMANDA

Ég skil þetta ekki enn. Hvað get ég gert fyrir hann frú? Ég trú ekki að þú hafir haldið...Og af hverju ég? Ég er ekki sérstaklega falleg. Jafnvel þó einhver væri mjög falleg — hver gæti komið svo skyndilega á milli hans og minninganna?

HERTOGAYNJAN

Engin nema þú.

AMANDA, *sannarlega undrandi*

Ég?

HERTOGAYNJAN

Fólk er svo heimskt. Það sér bara skrúðgöngur, tákni, embættismerki...það hlýtur að vera þess vegna sem þér var aldrei sagt það. En hjarta mitt hefur ekki blekkt mig — ég hrópaði næstum upp yfir mig hjá Réseda systrum í fyrsta sinn er ég sá þig. Fyrir þeim sem þekktu Léocadiu sem meira en aðeins opinbera ímynd, eru lifandi eftirmynnd hennar.

Pögn. Kvöldfuglarnir hafa nú tekið við af fuglum síðdegisins. Vellirnir eru þaktir skuggum og þaðan berst mikið tist.

AMANDA, *mjög bliðlega*

Ég held í alvöru að ég geti það ekki, frú. Ég á ekkert, ég er ekkert og þessir elskendur...samt var það það sem heillaði **mið**, skilurðu?

Hún hefur staðið upp. Hún hefur tekið upp litla ferðatösku eins og hún sé á förum.

HERTOGAYNJAN, *einnig bliðlega og mjög
þreytulega*

Auðvitað góða mín. Ég biðst afsökunar.

*Hún stendur einnig upp, með erfiðismunum,
eins og gömul kona. Reiðhjólsbjalla úti í
kvöldrökkru; hún hrekkur við.*

Hlustaðu...það er hann! Sýndu honum þig, hallaðu þér að þessum litla bautasteini þar sem hann hitti hana fyrst. Láttu hann sjá þig, þó aðeins sé í þetta eina skipti, láttu hann hrópa upp fyrir sig, fá skyndilegan áhuga á þessari eftirmynnd, á þessu herbragði sem ég mun játa fyrir honum á morgun og sem hann mun hata mig fyrir — á einhverju öðru en þessari látnu stúlku sem tekur hann í burtu frá mér einn góðan veðurdag, það er ég viss um...(hún hefur tekið um handlegg hennar.) Þú gerir það, er það ekki? Ég bið þig auðmjklega, unga kona. (Hún lítur á hana, biðjandi og bætir fljótt við:) Og þá, á þennan hátt, munu sjá hann líka. Og...égg finn að ég roðna aftur þegar ég segi þetta við þig — lífið er brjálæði! Þetta er í þriðja skipti sem ég roðna á sextíu árum og annað skipti á tíu mínutúum — þú sérð hann og ef hann gæti einhvern tímann — af hverju ekki hann, því hann er myndarlegur og heillandi og hann væri ekki sá fyrsti? — ef hann gæti verið svo heppinn, sjálfs síns vegna og míni vegna, að verða hrifinn af þér eitt andartak. *Bjallan hringir aftur í rökkru, en mjög nærrí nærrí.*

AMANDA, *hvíslandi*

Hvað ætti ég að segja við hann?

HERTOGAYNJAN, *grípur í handlegg henrar*
Segðu einfaldlega: „Afsakaðu mig, herra, geturðu vísað mér leiðina til sjávar?“

Hún hefur flýtt sér inn í myrkrið á milli trjánna. Hún rétt sleppur. Einhverju ljósleitu bregður fyrir. Það er prinsinn á reiðhjólinu. Hann fer mjög nálægt þar sem grillir í Amöndu í rökkru við bautasteininn. Hún segir, veikri röddu:

AMANDA

Afsakaðu mig, herra...

Hann stoppar, fer af reiðhjólinu, tekur ofan hattinn og lítur á hana.

PRINSINN

Já?

AMANDA

Geturðu vísað mér leiðina til sjávar?

PRINSINN

Það er önnur gatan til vinstri, ungfrú.

Hann hneigir sig, dapurlega og kurteisislega, stígur aftur á reiðhjólið og hjólar í burtu. Bjallan heyrist aftur í fjarlægð. Hertogaynjan kemur út úr skuggunum og hún sýnist fjörgömul.

AMANDA, bliðlega, eftir smástund

Hann þekkti mig ekki...

HERTOGAYNJAN

Það var myrk...Hver veit hvaða andlit hún ber í draumum hans? (*Hún spyr feimnislega:*) Síðasta lestin er farin, unga stúlka. Viltu samt ekki gista í kastalanum í nótta?

AMANDA, með undarlegri röddu

Jú, frú.

Það er almyrkt. Þær tvær sjást ekki lengur í skuggunum, og aðeins þytur vindsins heyrist í risastórum trjám garðanna.

TJALDIÐ FELLUR

TEXTI 2

SKILGREININGAR Á NOKKRUM LEIKHÚSSTÖRFUM

Leikari: leikur persónu á sviði.

Leikstjóri: stjórnar og hefur yfirumsjón með öllum hliðum leikritsins. Hann staðsetur ekki aðeins leikarana, skipuleggur innkomu þeirra og útgöngu og stjórnar leik þeirra heldur segir einnig til um hvernig túnka á handritið.

Starfsfólk búningadeildar: býr til búninga eftir líkani.

Leikmyndahönnuður: hannar líkön af leikmynd og búningum. Þessi líkön eru svo færð í fulla stærð á vinnustofum.

Leikmunastjóri: sér um að finna þá leikmuni sem þarf. Orðið „leikmunir“ á við allt sem hægt er að færa til: stóla, bréf, lampa, blómavendi o.s.frv. Leikmyndirnar og búningarnir eru ekki leikmunir.

Hljóðmaður: sér um öll hljóð sem þarf fyrir uppsetninguna. Hann stjórnar þeim á meðan á sýningu stendur.

Ljósamaður eða lýsingartæknir: sér um lýsinguna. Hann stjórnar henni einnig á meðan á sýningu stendur. Lýsingin er svo margbrotin að velútbúið leikhús getur haft allt að tíu ljósamenn í vinnu.

Spurning 1: AMANDA OG HERTOGAYN JAN

Um hvað fjallar þessi hluti leikritsins?

Hertogaynjan finnur bragð til að:

- A fá prinsinn til að koma og hitta hana oftari.
- B fá prinsinn til að ákveða loksins að gifta sig.
- C fá Amöndu til að fá prinsinn til að gleyma sorgum sínum.
- D fá Amöndu til að koma og búa í kastalanum með sér.

AMANDA OG HERTOGAYN JAN STIGAGJÖF 1

MARKMIÐ SPURNINGAR: Að skilja meginnefnið.

1 stig: C fá Amöndu til að fá prinsinn til að gleyma sorgum sínum.

0 stig: Annað.

Spurning 2: AMANDA OG HERTOGAYN JAN

Fyrir utan þau orð sem leikararnir eiga að segja eru í handriti leikritsins leiðbeiningar sem leikararnir og leikhústæknimenn eiga að fylgja.

Hvernig má þekkja þessar leiðbeiningar?

.....

MARKMIÐ SPURNINGAR: Að greina notkun á einkenni textans.

1 stig: Gefur til kynna að það sem er skáletrað bendi til sviðsleiðbeininga. Leyfið lýsingar sem ekki eru tæknilegar.

- Þær eru skáletraðar.
- Hallandi skrift.
- Svona: [líkir eftir skáletraða stílnum]

0 stig: Annað.

Spurning 3: AMANDA OG HERTOGAYNJAN

Taflan hér á eftir er yfir leikhústæknimenn sem taka þátt í að setja upp þennan hluta úr leikritinu *Léocadia*. Ljúktu við töfluna með því að skrifa upp eina nákvæma sviðsleiðbeiningu úr TEXTA 1, sem þarfnaðast þátttöku hvers tæknimanns.

Búið er að ljúka við fyrsta atriðið fyrir þig.

Leikhústæknimenn.	Sviðsleiðsögn.
Leikmyndahönnuður.	Hringlaga bekkur kringum lítinn bautastein.
Leikmunastjóri.	
Hljóðmaður.	
Ljósamaður.	

AMANDA OG HERTOGAYNJAN STIGAGJÖF 3

MARKMIÐ SPURNINGAR: Að tengja upplýsingar úr tveimur textum

Leikhüstæknimenn	Sviðsleiðsögn	Línunúmer
Leikmyndahönnuður	(kastala)vellir	lína 21
leikmunastjóri	ferðataska EÐA reiðhjól	lína 28 lína 71 EÐA 76 EÐA 87
hljóðmaður	fuglasöngur EÐA tíst EÐA reiðhjólsbjalla EÐA	lína 20 OG/EÐA 21 lína 22 lína 35 EÐA 61 EÐA 88
	Vindur	lína 101
ljósamaður	skuggar EÐA fölleitur skuggi EÐA almyrkt	lína 22 EÐA 61 EÐA 71 lína 70-71 lína 100

Flokkid svör á eftirfarandi hátt:

- a: Ber rétt kennsl á eina sviðsleiðsögn sem leikmunastjórinn fær. (ferðataska eða reiðhjól).
  - b: Tengir rétt saman sviðsleiðsögn sem leikmunastjóri fær og línunúmer.
  - c: Ber rétt kennsl á eina sviðsleiðsögn sem hljóðmaður fær (fuglasöngur, tíst, reiðhjólabjalla eða vindur).
  - d: Tengir rétt saman sviðsleiðsögn sem hljóðmaður fær og línunúmer.
  - e: Ber rétt kennsl á eina sviðsleiðsögn sem ljósamaður fær (skuggar, ljós skuggi eða algjört myrkur).
  - f: Tengir rétt saman sviðsleiðsögn sem ljósamaður fær og línunúmer.
- 2 stig: 3 rétt: a,b/ c,d/e,f (þ.e. ein rétt sviðsleiðsögn og ein rétt tenging fyrir hvern tæknimann).

1 stig: 2 rétt: tvö af a,b/c,d/ e,f (þ.e. ein rétt sviðsleiðsögn og ein rétt tenging fyrir hvern tæknimann).

EÐA 1 rétt svar fyrir hvern leikhústæknimann: aðeins a,c,e (þ.e. allar þrjár sviðsleiðsagnir gefnar rétt án línumára); eða aðeins b,d,f (þ.e. öll þrjú línumámer rétt án sviðsleiðsagnar); eða samsvarandi.

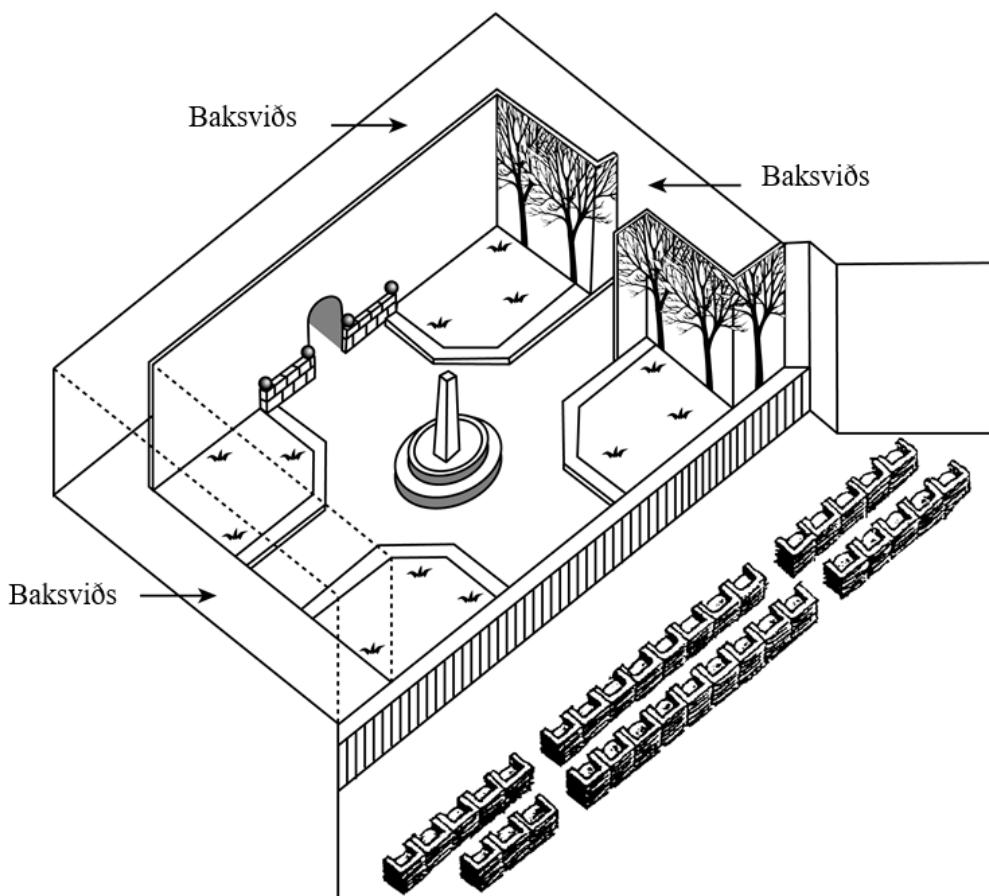
0 stig: Annað.

Spurning 4: AMANDA OG HERTOGAYNJAN

Leikstjórinn staðsetur leikarana á sviðinu. Á teikningunni sinni táknar hann Amöndu með stafnum A og hertogaynjuna með stafnum H.

Settu A og H á teikninguna hér fyrir neðan til að sýna u.p.b. hvar Amanda og hertogaynjan eru rétt áður en prinsinn kemur.

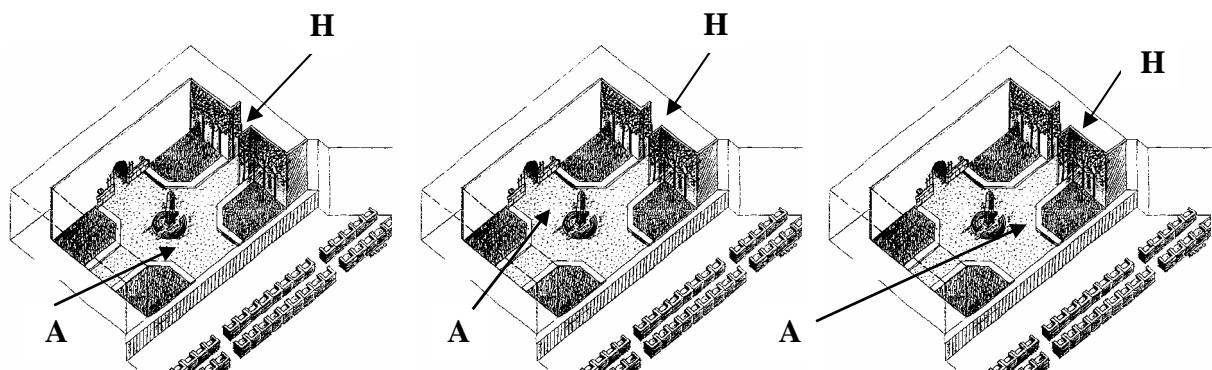

AMANDA OG HERTOGAYNJAN STIGAGJÖF 4

MARKMIÐ SPURNINGAR: Að velja skýrar upplýsingar

1 stig: Hefur sett A við bautasteininn; H fyrir aftan trén eða nærrí þeim.

Dæmi um rétt svör:

0 stig: Annað.

Spurning 6: AMANDA OG HERTOGAYNJAN

Amanda segir, „Hann þekkti mig ekki...“ (lína 91)

Hvað á hún við með því?

- A Að prinsinn leit ekki á hana.
- B Að prinsinn varð ekki ástfanginn af henni.
- C Að prinsinum varð ekki ljóst að hann hafði þegar hitt hana.
- D Að prinsinn tók ekki eftir að Amanda var lík Léocadíu.

AMANDA OG HERTOGAYNJAN STIGAGJÖF 6

MARKMIÐ SPURNINGAR: Að tengja upplýsingar

1 stig: D Að prinsinn tók ekki eftir að Amanda var lík Leocadíu.

0 stig: Annað.

R234: STARFSMENN

CANCO

Framleiðslufyrirtækið CANCO
Starfsmannadeild

MIÐSTÖÐ INNRI OG YTRI HREYFANLEIKA

Hvað er MIYH?

MIYH merkir Miðstöð innri og ytri hreyfanleika sem er framtak starfsmannadeildarinnar. Nokkrir starfsmenn þessarar deildar vinna í MIYH ásamt starfsfólkí úr öðrum deildum og utanaðkomandi starfsráðgjöfum.

MIYH býður starfsmönnum að aðstoða í leit þeirra að öðru starfi innan eða utan Canco framleiðslufyrirtækisins.

Hvað gerir MIYH?

MIYH styður starfsmenn með eftirfarandi aðferðum séu þeir alvarlega að íhuga annað starf:

- **Gagnabanki með störfum**

Eftir viðtal við starfsmanninn eru upplýsingar settar í gagnabanka þar sem haldin er skrá um þá sem eru að leita að starfi og um laus störf hjá Canco og öðrum framleiðslufyrirtækjum.

- **Ráðgjöf**

Möguleikar starfsmannsins eru kannaðir í viðtölu við starfsráðgjafa.

- **Námskeið**

Námskeið eru skipulögð (í samvinnu við upplýsinga-og þjálfunardeild) varðandi atvinnuleit og starfsframa-áætlanir.

- **Áætlanir um nýjar starfsbrautir og starfsframa**

MIYH styður og samræmir áætlanir um að hjálpa starfsmönnum að búa sig undir ný störf og ný viðhorf.

- **Málamiðlun**

MIYH hefur milligöngu fyrir starfsmenn sem er hótað uppsögn vegna endurskipulagningar og aðstoðar við að finna nýjar stöður þegar nauðsynlegt er.

Hvað kostar þjónusta MIYH?

Greiðsla er ákveðin í samráði við deildina þar sem þú vinnur. Sum þjónusta MIYH er ókeypis en stundum er óskað greiðslu eða vinnuframlags.

Hvernig starfar MIYH?

MIYH aðstoðar starfsmenn sem eru alvarlega að íhuga annað starf innan eða utan fyrirtækisins.

Ferlið hefst á því að lögð er inn umsókn. Viðræður við starfsmannaráðgjafa geta einnig verið gagnlegar. Augljóslega ættir þú að tala við ráðgjafann fyrst um óskir þínar og möguleika varðandi starfsframa þinn innan fyrirtækisins. Ráðgjafinn þekkir hæfni þína og þróun innan þíns starfshóps.

Sambandi við MIYH er í öllum tilfellum komið á í gegnum starfsmannaráðgjafann. Hann eða hún sér um umsóknina fyrir þig og að því loknu er þér boðið til viðræðna við MIYH fulltrúa.

Frekari upplýsingar

Starfsmannadeildin getur veitt þér frekari upplýsingar.

Notið tilkynninguna frá starfsmannadeildinni á síðunni hér á undan til að svara eftirfarandi spurningum.

Spurning 1: STARFSMENN

Hvar getur þú fengið frekari upplýsingar um MIYH samkvæmt tilkynningunni?

.....

STARFSMENN STIGAGJÖF 1

1 stig: Nefnir að minnsta kosti EITT af eftirfarandi:

frá starfsmannadeildinni.

frá starfsráðgjafa.

0 stig: Annað.

Spurning 2: STARFSMENN

Nefnið tvær leiðir sem MIYH hefur til að aðstoða fólk sem missir vinnuna vegna endurskipulagningar deilda.

.....

.....

STARFSMENN STIGAGJÖF 2

1 stig: Nefnir BÆÐI svörin:

þeir hafa milligöngu fyrir starfsmenn EÐA málamiðlun.

þeir aðstoða við að finna nýjar stöður.

[Ekki samþykka: „gagnabanki um störf“, „ráðgjöf“, „námskeið“ eða „áætlanir um að skipta um starfsframa“.]

0 stig: Annað.

Ritstjórnargrein

Tæknin skapar þörf á nýjum reglum

VÍSINDIN hneigjast til þess að þróast hraðar en löggjöf og siðfræði. Það sýndi sig á mjög áhrifamikinn hátt við eyðingu lífs þegar kjarnorkusprengjunni var beitt árið 1945, og nú við sköpun nýs lífs þegar tækni er beitt til að vinna bug á ófrjósemi manna.

Flest okkar glöddust með Brown fjölskyldunni í Englandi þegar Louise, fyrsta glasabarnið, fæddist. Og við höfum undrast yfir öðrum nýjungum – nú síðast fæðingu heilbrigðra barna sem voru eitt sinn fösturvísar sem voru frystir til að biða eftir rétta tímanum til að koma þeim fyrir í hinni verðandi móður.

Það eru tveir slíkir frystir fösturvísar sem valdið hafa miklu lagalegu og siðferðilegu fjaðrafoki í Ástralíu. Fösturvísunum átti að koma fyrir í legi Elsu Rios, eiginkonu Mario Rios. Fyrri aðgerð hafði misheppnast og Rios-hjónin vildu fá annað tækifæri til að verða foreldrar. En áður en þau fengu annað tækifæri fórust Rios-hjónin í flugslysi.

Hvað átti ástralska sjúkrahúsið að gera við frystu fösturvísana? Var hægt að koma þeim fyrir í einhverri annarri konu? Margar buðu sig fram. Áttu fösturvísarnir tilkall til umtalsverðra eigna Rios-hjónanna? Eða átti að eyða fösturvísunum? Skiljanlega höfðu Rios-hjónin ekki gert ráðstafanir fyrir framtíð fösturvísanna.

Ástralrar skipuðu nefnd til að athuga málið. Í síðustu viku gaf nefndin út skýrslu. Nefndarmenn sögðu að þíða ætti fösturvísana því ef fösturvísar væru gefnir öðrum þyrfti að fá samþykki „framleiðendanna“ og ekkert slíkt leyfi hefði

fengist. Nefndarmenn héldu því einnig fram að fösturvísarnir hefðu ekkert líf eða réttindi í núverandi ástandi og væri því hægt að eyða þeim.

Nefndarmeðlimir voru meðvitaðir um að þeir væru á hálum ís lagalega og siðferðilega. Þess vegna hvöttu þeir til að þrír mánuðir væru veittir almenningi til að bregðast við ráðleggingum nefndarinnar. Ef upp kæmu hávær mótmæli gegn eyðingu fösturvísanna, myndi nefndin endurskoða málið.

Pör sem nú innritast á Queen Victoria sjúkrahúsið í Sidney í glasafrjóvgun verða að tilgreina hvað að gera við fösturvísana ef eithvað kemur fyrir þau.

Þetta tryggir að það sem gerðist í máli Rios-hjónanna endurtaki sig ekki. En hvað um aðrar flóknar spurningar? Í Frakklandi varð kona nýlega að fara fyrir rétt til að fá leyfi til aðala barn úr frosnu sæði látins eiginmanns síns. Hvernig að höndla slika beiðni? Hvað að gera ef staðgöngumóðir (kona sem gengur með barn fyrir aðra) riftir barnsburðarsamningi sínum og neitar að láta af hendi ungbarnið sem hún lofaði að ganga með fyrir einhvern annan?

Pjóðfélagi okkar hefur hingað til mistekist að setja fram reglur sem hægt er að beita til að takmarka eyðingarmátt kjarnorkunnar. Við erum að uppskera afleiðingar þessara mistaka sem eru martröð likastar. Möguleikar á misnotkun á getu vísindamanna til að stuðla að eða hefta fjölgun eru margvislegir. Siðferðileg og lagaleg mörk þarf að setja áður en við villumst of langt.

Notið ritstjórnargreinina „Tæknin skapar þörf á nýjum reglum“ á síðunni hér á undan til að svara eftifarandi spurningum.

Spurning 1: NÝJAR REGLUR

Strikaðu undir þann hluta textans sem útskýrir ákvarðanir Ástrala um hvernig fara skyldi með frosnu fósturvísana sem tilheyrðu hjónunum sem dóu í flugslysi.

NÝJAR REGLUR STIGAGJÖF 1

1 Stig: Strikar undir EÐA dregur hring um setninguna EÐA hluta af setningu sem inniheldur að minnsta kosti EITT af eftifarandi:

„skipuðu nefnd“

„þrír mánuðir væru veittir til að almenningur gæti brugðist við ráðleggingum nefndarinnar“

0 Stig: Annað.

Spurning 2: NÝJAR REGLUR

Nefnið tvö dæmi úr ritstjórnargreininni sem lýsa hvernig nútímatækni, eins og sú sem er notuð til að koma fyrir frosnum fósturvísum, skapar þörf á nýjum reglum.

NÝJAR REGLUR STIGAGJÖF 2

1 Stig: Minnist á a.m.k. TVÖ eftifarandi atriða:

Þegar Rios-hjónin léttust, kom upp ágreiningur um hvað ætti að gera við fósturvísana.

[*EKKI SAMÞYKKJA ÁGREINING Í 4. MÁLSGREIN (T.D. „HVAÐ ÁTTI SJÚKRAHÚSIÐ AÐ GERA VIÐ FROSNU FÓSTURVÍSANA?“ „ÁTTU FÓSTURVÍSARNIR TILKALL TIL DÁNARBÚSINS?“) NEMA SVARANDINN TENGI ÞESSAR DEILUR SKÝRT VIÐ DAUÐA FÓSTURVÍSAGJAFANNA (RIOS-HJÓNANNA).*]

Kona í Frakklandi varð að fara fyrir rétt til að fá að nota sæði látins eiginmanns síns.

Hverjar ættu reglurnar að vera fyrir staðgöngumóður sem neitar að láta frá sér ungabarnið sem hún ó?

0 Stig: Annað.